

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

Využívání služeb simultánního přepisu a tlumočení ve znakovém jazyce
u osob se sluchovým postižením

Bc. Jana Hloušková

Diplomová práce

2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 06. 2017

Bc. Jana Hloušková

Poděkování

Zde bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce PaedDr. Zdence Šándorové, Ph.D. za cenné rady, odborné, vstřícné i příjemné vedení a velkou trpělivost, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce.

Rovněž děkuji mé rodině, které vděčím za trpělivost a velkou podporu při zpracování diplomové práce a oporu v průběhu celého studia.

ANOTACE

Diplomová práce je věnována problematice využívání služeb simultánního přepisu a tlumočení do znakového jazyka v prostředí vysoké školy. Práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. Teoretická část obsahuje kapitoly, které popisují historický vývoj sluchového postižení, fyziologii, klasifikaci vad a způsoby diagnostikování sluchové ztráty, význam komunikace a systémy, dále vymezují služby simultánního přepis mluvené řeči a tlumočnické služby. Výzkumná část je výsledkem kvalitativního výzkumu, který je založen především na obsahové analýze dat.

KLÍČOVÁ SLOVA

surdopedie, simultánní přepis, tlumočení, znakový jazyk, komunikační systémy

TITTLE

Using the services of simultaneous transcription and translation in sign language for people with hearing disabilities

ANNOTATION

The diploma thesis deals with using the services of simultaneous transcription and translation in sign language for people with hearing disabilities in universities. The thesis is divided into theoretical and research part. The theoretical part contains chapters describing the historical development of hearing impairment, psysiology, classification and ways of diagnosing hearing loss, the importance of communication and systems, next define the services of simultaneous transcription and interpreter services. The research part is the result of qualitative research, which is based mainly on content analysis of data.

KEYWORDS

surdopedy, simultaneous transcription, interpreting, sign language, communication systems

OBSAH

ÚVOD.....	12
1 UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY SLUCHOVÉHO POSTIŽENÍ.....	13
1.1 Fyziologie sluchového ústrojí.....	13
1.2 Historie.....	14
1.3 Terminologie.....	16
1.4 Klasifikace vad a sluchová ztráta.....	17
1.5 Vznik a příčiny poruchy sluchu.....	18
1.6 Vyšetření sluchu.....	19
1.7 Sluchové kompenzační pomůcky.....	22
2 KOMUNIKACE OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM.....	25
2.1 Komunikace a její význam.....	25
2.2 Možnosti komunikace.....	26
2.3 Legislativní rámec.....	27
3 SIMULTÁNNÍ PŘEPIS MLUVENÉ ŘEČI.....	30
3.1 Vymezení služby a principy přepisů.....	30
3.2 Situace v České republice.....	31
3.3 Organizace poskytující přepisovatelské služby.....	33
4 TLUMOČNICKÁ SLUŽBA.....	35
4.1 Český znakový jazyk a znakovaná čeština.....	35
4.2 Vymezení tlumočnické služby.....	36
4.3 Situace v České republice.....	37
4.4 Organizace zabývající se tlumočnickou službou.....	38

5 VÝZKUMNÁ ČÁST	39
5.1 Metodologie výzkumu	39
5.2 Výzkumné otázky a cíle	40
5.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	40
5.4. Průběh výzkumu.....	41
6 VLASTNÍ VÝZKUM.....	42
6.1 Akademická poradna APUPA.....	42
6.2 Referát služeb handicapovaným	44
6.3 Pracovníci.....	44
6.4 Poskytované kompenzační pomůcky	45
6.5 Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám	46
6.6 Analýza evidence studentů Univerzity Pardubice.....	48
6.7 Vyhodnocení výsledků, analýza a interpretace dat	52
6.8 Závěr výzkumného šetření	54
6.9 Návrhy, podněty do diskuze.....	55
7 ZÁVĚR	56
8 POUŽITÁ LITERATURA	57
I. Tištěné zdroje.....	57
II. Internetové zdroje	60
9 PŘÍLOHY	63

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1 <i>Model sluchového ústrojí</i>	13
Obrázek 2 <i>Audiogram</i>	21
Obrázek 3 <i>Označení indukční smyčky</i>	23
Obrázek 4 <i>Soudní přepis v Liberci</i>	32
Obrázek 5 <i>Prostředí Akademické poradny</i>	43
Tabulka 1 <i>Klasifikace sluchových vad dle WHO</i>	17
Tabulka 2 <i>Klasifikace sluchových vad dle Horákové</i>	18
Tabulka 3 <i>Poradci a oblasti poradenství</i>	43
Tabulka 4 <i>Počet studentů se sluchovým postižením v letech 2012 - 2016</i>	53

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

APUPA - Akademická poradna Univerzity Pardubice

BIAP - Bureau International d'AudioPhonologie (Mezinárodní audiofonologický úřad)

CZSP ČUN - Centrum zprostředkování simultánního přepisu České unie neslyšících

ICT - Information and Communication Technologies (Informační a komunikační technologie)

INSPO - Internet a informační systémy pro osoby se specifickými potřebami

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

RSH - Referát služeb handicapovým

SVP - specifické vzdělávací potřeby

WHO - World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

ÚVOD

Diplomová práce je věnována problematice využívání služeb simultánního přepisu a tlumočení u osob se sluchovým postižením. Tento rozsáhlý námět bude ve výzkumné části vztažen na preference sluchově postižených studentů Univerzity Pardubice a na pracovníky, kteří pracují se studenty se specifickými vzdělávacími potřebami.

Osoby se sluchovým postižením mají v průběhu svého života ztížené podmínky, které vyplývají především z nedostačující funkce sluchu. Cílem této práce je seznámit čtenáře s využíváním služeb simultánního přepisu a tlumočení ve znakovém jazyce pro cílovou skupinu neslyšících studentů vysoké školy.

Motivací k výběru tohoto tématu mi je skoro desetiletá spolupráce s Českou unií neslyšících, při které jsem v počátku jejich poskytování služeb (rok 2009) přepisovala simultánně soudní jednání pro neslyšící klientku. V průběhu let se o této službě dozvěděla širší populace a přidalo se přepisování na besedách a konferencích, při kontaktu s úřady a ve vzdělávacím systému. Při svém studiu jsem spolupracovala s Referátem služeb handicapovaným na Univerzitě Pardubice, a proto bych ráda svoji výzkumnou část směřovala právě na funkci tohoto Referátu, poskytovaným službám studentům se specifickými vzdělávacími potřebami, jež se vztahují k tématu této diplomové práce.

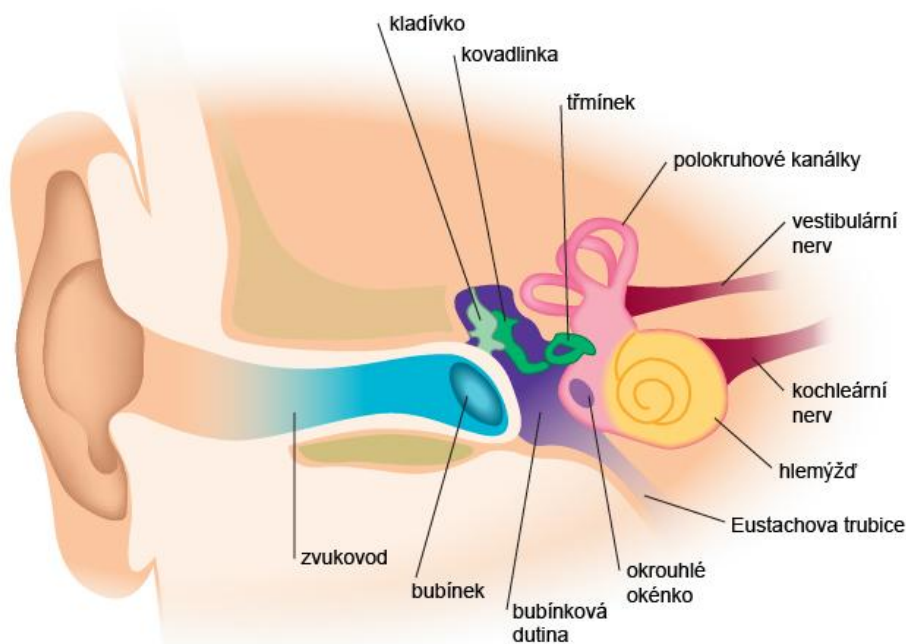
1 UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY SLUCHOVÉHO POSTIŽENÍ

Tato kapitola je vzhledem k tématu práce věnována uvedení do problematiky sluchového postižení. Vymezuje chronologicky historický kontext, který předcházal moderním přístupům. Dále kapitola vymezuje základní terminologii a vysvětluje pojmy ze surdopedie, popisuje klasifikaci vad a sluchovou ztrátu, způsoby diagnostického vyšetření a v neposlední řadě vznik a příčiny poruchy sluchu a na závěr fyziologii sluchového ústrojí.

1.1 Fyziologie sluchového ústrojí

Sluch patří mezi pět smyslů člověka a obor fyziologie se zabývá popisem částí a funkce sluchového ústrojí.

Sluchové ústrojí sestává z uší (párový orgán), které je členěné na zevní, střední a vnitřní část. Skrze uši prochází zvukové podněty, které pokračují přes vnitřní ústrojní do sluchového centra mozku, kde jsou zpracovávány.

Obrázek 1 Model sluchového ústrojí¹

¹FYZIOLOGIE ČLOVĚKA. *Fyziologie smyslů - vnitřní ucho*. [online] [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: https://publi.cz/books/151/images/pics/Obr75_vnitri_ucho.jpg

Vycházejme z Atlasu fyziologie člověka (Silbernagl, Despopoulos, 2004, s. 364 - 366), kde je sluchové ústrojí rozděleno na zevní ucho, střední ucho a vnitřní ucho. *Zevní ucho* je viditelná část ušního boltce a zevního zvukovodu, které vedou zvuk až k bubínku. Pohyb bubínku přenáší zvukovou informaci do *středního ucha*, které je složeno z kladívka, kovádky a třmínku. Funkce svalových úponů mezi těmito částmi jsou udržování stejné hladiny a intenzity zvuku, s čímž je spojená ochrana před příliš hlasitým zvukem a redukce šelestů. Dále je zde Eustachova trubice, která spojuje střední ucho a nosohltan. *Vnitřní ucho* je složeno ze dvou tzv. labyrintů - kostěného a blanitého. Kostěný labyrint je rozdělen na vestibulární aparát zajišťující rovnováhu hlavy a těla v prostředí a je součástí vnitřního ucha společně s hlemýžděm (kochlea), kochleárním nervem a polokruhovými kanálky. Blanitý labyrint je uložen v kostěném labyrintu a je tedy objemově menší.

V dutině vnitřního ucha je zvuková vlna přenesena do složitého systému sluchových receptorů Cortiho orgánu. Mukšnáblová (2014, s. 13-14) funkci tohoto orgánu definuje v přeměně mechanické energie zvuku na bioelektrickou. „*Posuny membrány a povrchu Cortiho orgánu dojde k ohnutí smyslových vlásků a dráždění smyslových buněk.*“

1.2 Historie

Z následujícího přehledu vyplývá, že úroveň péče a přístupy k výchově a vzdělávání je determinována úrovní společenské vyspělosti a ideologiím v daném období.

V minulosti nebylo vždy samozřejmostí, že se osobám se sluchovým postižením věnovala péče v takové míře, které mohly naplňovat jejich specifické potřeby pro plnohodnotný a důstojný život, naopak byly vyčleňovány ze společenstva, bity nebo zotročovány. Těmto charakteristickým vývojovým etapám se věnovalo mnoho autorů.

Například Sovák rozdělil péči o postižené na stádia: represivní, zotročovací, charitativní, renesančního humanismu, rehabilitační, socializační, prevenční, integrační. V porovnání s autorem Jesenským, který charakterizuje tyto etapy jako postoje: represivně lhostejné, utilizační, charitativní, humánně filantropické, altruisticko-segregační, rehabilitačně emancipační, preventivně integrační. (Šándorová, 2003, s. 18-20).

Za prvního učitele neslyšících je považován Pedro Ponce de León, který byl benediktinský mnich, žil v 16. století ve Španělsku (Knight, Swanwick, 2002, s. 21). V té době byla Evropa ovlivněna křesťanstvím a renesancí. Autorky dále upozorňují, že neexistuje žádný dochovaný

záznam o výukových metodách, které de León používal, nicméně jeho žáci uměli číst a psát a také používat prstovou abecedu.

Výraznou osobností počátku 17. století byl Jan Amos Komenský. Oceňuji jeho přístup. Ne nadarmo je označován za učitele národů. Komenský (1966, s. 276) ve Vševýchově², problému III. říká: „*Vyškolit rozumného tvora k užívání rozumu, je snadné. Kdyby se někdo pokoušel ukazovat slepému krásu slunce a barev, nebo hluchého učit hudbě, nebo němou tvář učit řeči atd., řeklo by se o něm právem, že dělá hlouposti, (...) Ale nedělá hloupost ten, kdo radí přibírat všechny lidi k tomu, k čemu přibrání být mohou (...).*“ Dále pokračuje: „*Je otázka, zda tedy i slepí, hluší a nechápaví (...) mají být přibráni ke vzdělávání? Odpovídám: „Pokud mají účast na lidské přirozenosti, potud mají mít účast na vzdělání.“* (Komenský, 1966, s. 277) Vševýchova je prvním teoretickým základem ze speciální pedagogiky, která hovoří mimo jiné i o zrakovém, sluchovém, mentálním a pohybovém postižení.

Dalšími významnými osobnostmi 18. století, které popisuje Krahulcová (2002, s. 16 - 18) v porovnání s Hrubým (1997, s. 52 - 55), byly švýcarský lékař Johann Konrad Ammann, který učil artikulaci a odezírání svých žáků napodobováním před zrcadlem. Dále francouzský učitel Jacob Rodriguez Pereira, který používal prstovou abecedu, zvanou daktylogie. A Charles Michel de L'Épée, který založil ve Francii první veřejný ústav pro hluchoněmé, a tím nastavil počátky hromadného vzdělávání. „*Na základě jeho poznatků z jeho spisů lze definovat jeho vyučovací postup takto:*

1. *Vyučoval pomocí prstové abecedy.*
2. *Byl kladen důraz na zvládnutí psané podoby jazyka.*
3. *Vytvářel umělé znaky (metodické značky) pro jednotlivé pojmy. (...)*
4. *Ze slov vytvářel věty pomocí umělých znaků.*
5. *Nacvičoval i ostatní slovní druhy, částice, spojky, citoslovce, příslovce.“* (Krahulcová, 2002, s. 19)

Pokud tedy francouzská škola byla založena na posunkové metodě, v opozici stála německá škola založena primárně na orální metodě. Hlavním představitelem byl Samuel Heinicke. V roce 1778 založil v německém Lipsku ústav pro hluchoněmé. „*Vyučoval pomocí přirozených posunků, psané podoby jazyka, prstové abecedy a důsledně vyvozoval artikulaci.*

² Vševýchova v originálním znění: Pampaedie

Zdůrazňoval, že je nevyhnutelné vyučovat neslyšící artikulované mluvě doplněné odezíráním.“ (Krahulcová, 2002, s. 20)

Tento spor vyvrcholil na Mezinárodním kongresu učitelů neslyšících v Miláně uskutečněný v roce 1880. Vyústěním byl konsenzus založení ne tezi, že jedinou vhodnou edukativní metodou je mluvený jazyk. Pouze příspěvek Edwarda M. Gallaudeta obhajoval znakový jazyk. (Hrubý, 1997, s. 57)

Na našem území byl otevřen nejstarší Pražský ústav pro hluchoněmé v roce 1786. „*Metody tvoření řeči, vyučovací metody a celkový způsob didaktické komunikace se rozvíjely*

1. v Čechách zejména pod vlivem Frostovy³ metody,

2. na Moravě pod vlivem převážně Vatterovy metody.“ (Krahulcová, 2002, s. 25)

V dalších letech byly založeny další ústavy a školy: 1832 - Moravskoslezský ústav pro hluchoněmé v Brně a v Mikulově, 1894 v Ivančicích a v Lipníku nad Bečvou, 1907 - Ústav pro německé děti v Olomouci a v Šumperku, ve Valašském Meziříčí, 1928 - Hradec Králové a další. (Krahulcová, 2002, s. 26; Šándorová 2003, s. 26)

„Do roku 1991 byly školy pro žáky s vadami sluchu v České republice rozděleny podle typu sluchového postižení na MŠ a ZŠ pro nedoslýchavé, pro žáky se zbytky sluchu a pro neslyšící. Do nich byly žáci zařazováni především podle audiogramu.“ (Komorná, 2008, s. 13) Změny a reformy, které proběhly po roce 1991 budou analyzovány a popsány v následujících kapitolách této práce.

1.3 Terminologie

Surdopedie (z latinského slova *surdus* - hluchý a řeckého slova *paideia* - výchova) je subdisciplína speciální pedagogiky. Jako každá disciplína pedagogiky se zabývá výchovou a vzděláváním jedince. V roce 1983 se oddělila od logopedie, a tím se surdopedie stala samostatnou disciplínou věnující se skupině osob se sluchovým postižením.

Surdopedie je multidisciplinární obor a spolupracuje s medicínskými (např. ORL), psychologickými i technickými obory (vývoj a použití kompenzačních pomůcek), logopedií, foniatrií, apod. (Horáková, 2012, s. 9)

³ V roce 2014 se slavilo 200. výročí narození Václava Frosta. Česká televize v pořadu Televizní klub neslyšících seznámila diváky s jeho životem a přínosem pro edukaci neslyšících. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096066178-televizni-klub-neslysicich/214562221800014/#CTPlayer-1>

Sluchová postižení Suralová (2010, s. 5) a další autoři rozdělují do základních kategorií:

- neslyšící - osoby, které neslyší, nerozumí a neumí používat mluvenou řeč
- nedoslýchavé - osoby s částečně omezeným sluchem, jenž se rozděluje dle závažnosti od lehké až po těžkou ztrátu
- ohluchlé - osoby, které ztratily sluch v průběhu nebo po dokončení vývoje řeči
- Neslyšící - osoby, které se ztotožňují s kulturou, jenž má odlišný jazyk

Na základě dostupných dat Světové zdravotnické organizace (World Health Organization, 2015) je 5% ze světové populace (tedy 360 milionů osob, z toho 32 milionů dětí) postihnuto sluchovým postižením. WHO v tomto kontextu využívá termínu *omezující ztráta sluchu* (disabling hearing loss), který se vztahuje ke ztrátě sluchu na lepší ucho u dospělých o více jak 40 dB ztráty sluchu, u dětí více jak 30 dB.

Potměšil (2007, s. 8) odlišuje sluchové postižení a sluchovou vadu. Pojem *sluchová vada* definuje jako poškození sluchového orgánu a nebo jeho funkce. Dále charakterizuje *sluchové postižení* jako širší termín, který představuje vliv sluchové vady na osobu, důsledky vady na řečový a sociální vývoj člověka.

1.4 Klasifikace vad a sluchová ztráta

Sluchová ztráta se měří v decibelech (zkratka jednotky dB). V následující tabulce je přehledně vyobrazena velikost ztráty sluchu a klasifikace ztráty dle WHO⁴ s doporučením měření v hodnotě ISO o frekvenci 500, 1000, 2000 Hz na lepším uchu.

Tabulka 1 Klasifikace sluchových vad dle WHO

Klasifikace sluchového postižení nebo vady	Rozpětí hodnot (v dB)	Výkonnost
0 - bez postižení	0 - 25	Žádná nebo velmi lehké problémy se sluchem. Lze vnímat šeptání.
1 - lehká porucha nebo vada	26 - 40	Ve vzdálenosti 1 metr lze slyšet a opakovat slova mluvená běžným hlasem
2 - střední porucha nebo vada	41 - 60	Ve vzdálenosti 1 metr lze slyšet a opakovat slova mluvená zesíleným hlasem
3 - těžká porucha nebo vada	61 - 80	Sluchem lze vnímat některá křičená slova z bezprostřední blízkosti

⁴ WORLD HEALTH ORGANIZATION. *Hearing impairment grades*. [online] 2016 [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: http://www.who.int/pbd/deafness/hearing_impairment_grades/en/

4 velmi těžká porucha nebo vada + hluchota	81 a více	Neschopnost vnímat ani rozumět velmi silnému hlasu nebo křičeným slovům
--	-----------	---

Rozdílné rozpětí je uvedeno dle Horákové (in Pipeková, 2006) v tabulce níže.

Tabulka 2 Klasifikace sluchových vad dle Horákové

Rozpětí hodnot	Název sluchové vady
0 - 25 dB	Normální sluch
26 - 40 dB	Lehká nedoslýchavost
41 - 55 dB	Středně těžká nedoslýchavost
56 - 70 dB	Těžká nedoslýchavost
71 - 90 dB	Praktická hluchota
91 dB a více	Úplná hluchota

Mezinárodní audiofonologický úřad BIAP⁵ zveřejnil podrobnější rozdělení stupňů ztráty sluchu, především ve stupni 3 - středně těžká ztráta sluchu na 1. stupeň 41 - 55 dB a na 2. stupeň 56 - 70 dB. Dále ve stupni 4 - těžká ztráta sluchu na 1. stupeň 71 - 80 dB a na 2. stupeň 81 - 90 dB. Ve stupni 5 - velmi těžká ztráta sluchu na 1. stupeň 91 - 100 dB, 2. stupeň na 101 - 110 dB a 3. stupeň na 111 - 119 dB. Úplná ztráta sluchu, tedy hluchota je stanovena v oblasti 120 dB a více.

Z dostupných zdrojů je zřejmé, že neexistuje jednotný názor na klasifikaci rozpětí hodnot a čtenáři se mohou v odborné literatuře setkat s nejednotnými údaji.

1.5 Vznik a příčiny poruchy sluchu

Pro rozvoj řeči a podchycení poruchy vadu je nezbytné popsat jejich vznik a příčiny. Na tuto problematiku se lze podívat z hlediska několika aspektů.

Nejprve je vhodné rozlišit období a místo vzniku postižení sluchu. Doba vzniku se dělí na období prenatalní a postnatální a dále na vrozené a získané. Z hlediska medicínského se nahlíží nejčastěji na dělení podle lokalizace poruchy ve sluchovém ústrojí periferně nebo centrálně. (Klozar, 2005 s. 161)

Podle dokumentu MKN⁶ 10 platné k 1. 4. 2014 lze najít v VIII. kapitole označené H60 - H95 nemoci ucha a bradavkového výběžku. Jednotlivé oddíly obsahují výpis nemocí zevního ucha, nemocí středního ucha a bradavkového výběžku, nemocí vnitřního ucha a jiná onemocnění ucha. (MKN-10, 2014, s. 311 - 319)

⁵ BIAP - Bureau International d'AudioPhonologie

⁶ MKN - Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů

Vycházejme z autorky Muknšnáblové (2014, s. 20), která podrobně vysvětluje období vzniku jako prelingvální a postlingvální. Rozdíl mezi těmito pojmy znamená, že poškození sluchu nastalo před začátkem vývoje řeči (pre-) nebo při dokončování, ukončení vývoje řeči (post-). Věkové rozpětí pro ukončení řečového vývoje dítěte je mezi 5. - 7. rokem.

Stejně tak autorka Horáková (2012, s. 19 - 20) se věnuje rozdělení sluchových vad a rozděluje je dále na vrozené a získané. Vrozená je geneticky podmíněná vada sluchu, kdežto získaná vada sluchu je vlastně výše popsany odstavec popisující fixaci řeči. Autorka představuje příčiny získaných vad například po prodělaných infekčních chorobách a dlouhodobému vystavování hlukové zátěži, která nese nenávratné poškození sluchu.

1.6 Vyšetření sluchu

Pro rozvoj komunikace je nutné včasné odhalení případné sluchové vady nebo poškození. Existuje několik diagnostických metod, které patří do lékařského oboru otorinolaringologie (známější pod zkratkou ORL). Jedná se o obor specializující se na ušní, nosní a krční onemocnění. Mezi další pojmy, které souvisí s vyšetřením sluchu, patří foniatrie a audiometrie.

Foniatrie patří mezi specializovaný obor otorinolaryngologie, kterou lze popsat následující definicí.

„Foniatrie byla vždy definovaná jako lékařský obor, který se věnuje fyziologii, patofyziologii, diagnostice, léčbě a rehabilitaci poruch komunikačního procesu.“ (Novák, 1994, s. 1)

Součástí tohoto rozsáhlého oboru jsou i mimo jiné metody slovní a tónové audiometrie, které jsou popsány níže.

Velký lékařský slovník online definuje audiometrii jako *„přístrojové vyšetření sluchu umožňující posouzení schopnosti slyšet zvuky různých frekvencí výšek. Podle použité metody se někdy rozlišuje a. tónová, slovní a objektivní používající EEG a evokované potenciály“.*

Audiometrii lze rozdělit na objektivní a subjektivní. *Subjektivní vyšetření* je založeno na spolupráci s pacientem. To znamená, že není možné získat validní data, protože existují důvody, které mohou výsledky zkreslit (například věk, úroveň vnímání, duševní pohody a vyspělosti nebo motivy (pozor na simulaci!) vyšetřovaného). *Objektivní vyšetření* nevyžadují spolupráci s vyšetřovaným a řadí se sem přístrojová audiometrie z elektrické odezvy, tympanometrie, měření otoakustických emisí. (Hrubý, 2008, s. 45-47)

Skákalová (2001, s. 18) uvádí, že v České republice není aplikován plošný screening sluchu a vyšetření jsou pouze novorozenci, u kterých je nějaký rizikový faktor.

„Základním vyšetřením sluchu je klasická zkouška hlasitou řečí, šepotem a vyšetření pomocí ladiček.“ (Novák, 1994, s. 7)

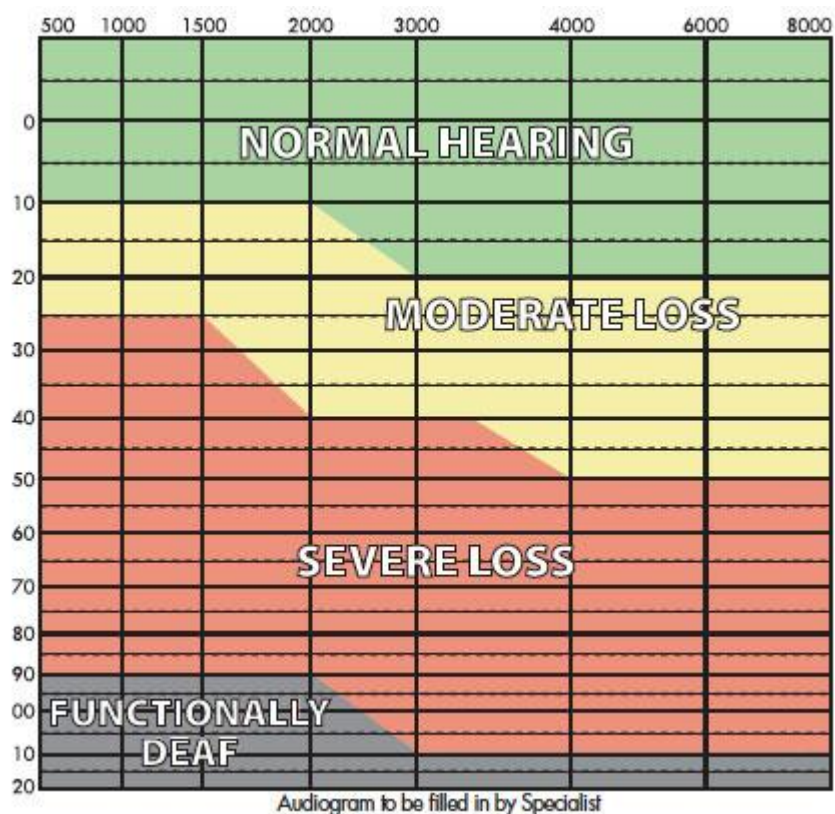
Výše zmínění autoři a další (Šándorová a Pokorný, 2013) hovoří o této metodě jako o *klasické orientační zkoušce sluchu*, která je založena na zvukovém podnětu a adekvátní reakce dítěte.

Šándorová (2013, s. 21) dále popisuje, jak taková zkouška probíhá. Je zapotřebí nehlučnou, minimálně šest metrů dlouhou místnost, kde na každé straně proti sobě stojí mluvčí a vyšetřované dítě. Mluvčí testuje reakce dítěte na plný hlas a šepot v různých vzdálenostech. Používají se slova, která znějí hluboce (obsahují samohlásku "u"), středně (obsahují "a" a "o"), vysoce (obsahují samohlásky "i" a "o") a slova se sykavkami. Testuje se zvlášť každé ucho. Netestované ucho se ucpe nebo jinak ohluší, aby nedošlo ke zkreslení.

Novák (1994, s. 7-8) definuje *zkoušku ladičkou*, která rozlišuje dle použití poruchu převodní nebo percepční. Mezi klasické a nejčastěji používané zkoušky patří Rinneho, Weberova, Schwabachova, Gellého. Méně časté jsou potom Cytovičovy a Redericiho zkoušky.

Autoři dále hovoří o *audiometrickém vyšetření*, které probíhá ve zvukotěsné místnosti, kde zvuk je veden do sluchátek a na různých frekvencích je testován přerušovaný tón a dle výše zmíněných parametrů dB je klasifikováno sluchové postižení nebo vada. *Audiogram* je graf, ve kterém jsou zakresleny výsledná čísla, která určují ztrátu sluchu.

Níže přiložený audiogram (Obrázek 2) zobrazuje hladiny sluchu na normální sluch (normal hearing), střední ztrátu (moderate loss), těžká ztrátu (severe loss) a hluchotu (functionally deaf).

Obrázek 2 Audiogram⁷

Mezi další objektivní metody vyšetření patří tympanometrie, otoakustické emise a evokované potenciály.

Tympanometrie je vyšetřovací metoda, při níž se používá zařízení zvané tympanometr, který vysílá zvukové vlny do bubínku ucha a měří propustnost zvuku. Pokud se odrazí zpět do mikrofonu sondy od bubínku více zvukových vln, znamená to, že je převáděno méně vln do středoušní kůstky. Současně jsou měřeny i změny tlaku ve zvukovodu. Výsledné informace hovoří o stavu středouší, procházející a odražené zvukové vlny. (Hrubý, 2008, s. 64; Šándorová, Pokorný 2013, s. 22; Šlapák a kol. 2009, s. 11)

Otoakustické emise jsou odezvy hlemýždě vydávané zevními vláskovými buňkami. (Šlapák a kol. 2009, s. 12) Tyto emise jsou měřitelné. Hrubý (2008, s. 68) je dále rozděluje na spontánní a evokované. „*Spontánní otoakustické emise lze zjistit asi u 50% lidí s normálním sluchem. (...) Evokované otoakustické emise lze vyvolat v každém zdravém uchu krátkým vnějším akustickým podnětem.*“ (Hrubý, 2008, s. 68) Tato metoda je často používána při screeningu sluchu u novorozenců, díky své neinvazivní a rychlé aplikaci. (Šándorová, Pokorný, 2013, s. 22)

⁷ ALL AMERICAN HEARING. *Audiogram explanation*. [online]. 2015 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <https://www.allamericanhearing.com/i-wonder-if-i-have-a-hearing-loss/audiogram-explanation/>

Evokované potenciály jsou vyvolané určitou metodou, která spočívá v měření aktivity ve sluchové dráze. Tyto potenciály vypovídají o rychlosti a intenzitě vedeného zvuku. (Šándorová, Pokorný, 2013, s. 22)

1.7 Sluchové kompenzační pomůcky

Lejska (2003, s. 54) dělí sluchovou protetiku pro korekci sluchu na:

- komunikační sluchové funkce (sluchadla)
- další akustické funkce (osobní zesilovače, vibrační telefony a budíky, světelné zvonky a přístroje)

Skákalová (2011, s. 76 - 77) dělí kompenzační pomůcky podle:

- velikosti sluchové ztráty
- využití ke komunikaci, orientaci, získávání informací, edukaci
- typu signalizace akustické, zrakové/světelné, vibrační/dotykové
- funkce protetické, kompenzační, substituční
- možnosti úhrady nebo příspěvku hrazené pojišťovnou nebo jinou organizací

Sluchadlo je malý elektronický zesilovač zvuku, jehož funkcí je zesílit a modulovat zvuk, a tím umožnit sluchově postižené osobě s nedoslýchavostí využívat zachovaný zbytek sluchu. (Hrubý, 1998, s. 72-77) Autor dále popisuje historický vývoj sluchadel, kde popisuje neelektrická sluchadla, která měla podobu trychtýřů či trumpet; megafonu, který zesiloval mluvu; sluchové trubice a různé vložky do boltců a dalších, dle autora zázračných, osobních zesilovačů, které jsou však v dnešní době překonané zesilovači, jenž mají uvnitř své konstrukce mikrofon snímající zvuk a přenáší jej dál do sluchátek.

Sluchadla mají poskytovat uživateli pohodlné a efektivní využívání. Hlavními parametry pro funkčnost jsou odpovídající zesílení, frekvenční variabilita, stupně zesilování a potlačení nežádoucích ruchů a šumů. Neméně důležitými parametry jsou cena a přístupnost. (Lejska, 2003, s. 55)

Sluchadla lze dělit dle konstrukčního provedení na kapesní sluchadla, závěsná sluchadla, nitroušní, brýlová. Základní části jsou vnitřní a vnější. Vnější část je složena z ušní vložky (tvarovky). Vnitřní část je složena z mikrofonu, zesilovače s regulátorem hlasitosti, filtry a

modulátoru, reproduktorem a baterií. (Hrubý, 1998, s. 74; Mukšnáblová, 2014, s. 41; Šándorová, 2003, s. 41)

Kochleární implantát je funkční elektronická smyslová náhrada, která je voperovaná do vnitřního ucha (hlemýždě), a umožňuje tak vnímat zvuk prostřednictvím stimulace sluchového nervu. Kochleární implantát je určen pro osoby prakticky a zcela ohluchlé. (Skákalová, 2011, s. 80) Ve společnosti aplikace implantátu vyvolává rozporuplné reakce. Především odpůrci poukazují na nepřirozený zásah do integrity člověka, na rizika při operaci malých dětí, které nemají možnost odmítnout a podobně. Naopak zastánci upozorňují na funkční efekt a apelují na následnou rehabilitaci řeči a naučení se používat nový sluch (nevyrovná se kvalitě fyziologického sluchu). Šándorová (2003, s. 43) vyjmenovává podmínky nezbytné k zařazení do programu pro implantaci, mezi které patří průchodná kochlea, minimální množství funkčních sluchových vláken nervu, motivace klienta a rodiny, psychické a sociální faktory, věk (implantace je prováděna od dvou let věku dítěte), zdravotní stav a doba trvání hluchoty.

Indukční smyčka slouží jako pomůcka pro osoby používající sluchadla nebo kochleární implantát. Jedná se o elektronické zařízení, které usnadňuje sluchově postiženým osobám přijímat zvukové informace a tím zlepšit srozumitelnost. „*Indukční smyčka mění elektrický signál (z mikrofону, televize, rádia atd.) na elektromagnetické pole v místnosti, kolem které je rozvinuta.* (Skákalová, 2011, s. 81)

Obrázek 3 Označení indukční smyčky⁸

⁸ GENERAL SEVEN. *Co je to indukční smyčka?* [online]. 2011[cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://cz.general-seven.com/>

Mezi další pomůcky patří zařízení pro zlepšení komunikace (zesilovač, fax, upravené mobilní telefony a osobní počítače), které v současné moderní době existují v mnoha provedeních; zařízení pro zlepšení poslechu, kam patří sluchadla pro poslech televize a rádiového přijímač, které fungují na principu vysílač-přijímač stejně jako indukční smyčka výše zmíněná. A v neposlední řadě skryté titulky v televizním vysílání. (Hrubý, 1998, s. 178 - 179)

Dále Skákalová (2011, s. 83 - 84) uvádí, že existují vibrační budíky a jiné pomůcky (hodinky, vibrační polštáře); signalizační zařízení, která upozorňují uživatele prostřednictvím světelného nebo také vibračního signálu. Používá se například pro signalizace zvonění domovního zvonku, příchozího hovoru atp.)

2 KOMUNIKACE OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

Tato kapitola se věnuje komunikaci osob se sluchovým postižením. Vysvětluje pojem komunikace a její význam. Je zde popsán legislativní rámec a také příslušný zákon o komunikačních prostředcích, který se věnuje možnostem dorozumívání.

2.1 Komunikace a její význam

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, tak ztráta sluchu sebou nese i sociální důsledek. Je mnoho způsobů, jak lidé mezi sebou komunikují a dorozumívají se. Může se jednat o písmo, řeč nebo o gesta a posunky.

Autoři Hála a Sovák (1947, s. 7 - 9) definuje řeč coby dorozumívací prostředek třemi složkami: mluvením, slyšením a významovou stránkou. Novák (1994, s. 2) uvádí, že komunikační proces u člověka zajišťují tři složky, kterými jsou hlas, řeč a sluch.

„Komunikaci lze chápat jako typ sociální interakce a také proces, v jehož průběhu dochází ke sdělení a výměně informací. (...) Jazyková komunikace je pro život nezbytná, a tudíž ji lze považovat za základní potřebu každého jedince.“ (Skákalová, 2011, s. 49)

Komunikováním probíhá tedy přenos informací a sdělení a jejich výměna s ostatními. Při komunikaci dochází ke sdělování, popisování, dorozumívání, tvorbě a navazování vztahů, předávání informací i konfrontaci, učení atd. Zjednodušeně může mít různý charakter.

Dle Klenkové (2006, s. 26) mezi součásti komunikačního procesu patří:

1. komunikátor (zdroj informace, osoba vysílající zprávu)
2. komunikant (osoba, která přijímá zprávu)
3. komuniké (předmět, obsah zprávy, která je sdělována)
4. komunikační kanál (předání informace za dohodnutého komunikačního kódu)

Komunikaci lze dále rozdělit na verbální a neverbální. Verbální komunikace se realizuje pomocí mluveného jazyka. Neverbální komunikace obsahuje prvky jako jsou gesta, postoj těla a jeho pohyby, mimika (výraz tváře), zaujetí pozice osob v prostoru, celkový vzhled osob, tón hlasu. (Klenková, 2006, s. 29 -31)

„Gestikulace má také jako jediná ze způsobů neverbálního komunikování svou vlastní syntax - její slovník a gramatika vytváří ucelený jazyk, užívaný jedinci se sluchovým postižením.“
(Vybíral, 2005, s. 82)

Klenková (2006, s. 11) se zabývá disciplínou zvanou logopedie, která se věnuje osobám s narušenou komunikační schopností (z řeckých slov *logos* - slovo, řeč a *paidea* - výchova). Logopedie je obor zabývající se studiem a léčbou poruch řeči a výslovnosti.

Problematice narušené komunikační schopnosti se věnují autoři Slowík (2007, s. 85 - 95) a Lechta (2003). Autoři popisují těžkost definovat tento termín, jelikož je také těžké vymezit pojem normality, tedy toho, co je v rámci normy, a co už nikoliv.

Dle Lechty (2003, s. 17) je narušená komunikační schopnost tehdy, když některé z jazykových projevů působí negativně a rušivě vzhledem ke komunikačnímu záměru. To znamená, že jde o situaci, kdy komunikátor vysílá zprávu ke komunikantovi a ten jej nesprávně dekoduje. Lechta (2003, s. 18) dále upozorňuje na jazykové roviny, které se musí sledovat: lexikálně-sémantickou (obsahovou), morfologicko-syntaktickou (gramatickou) a pragmatickou (aplikovanou).

2.2 Možnosti komunikace

Předpokladem k navazování vztahů patří vzájemná komunikace, která je u sluchově postižených osob ztíženější, a proto je důležité vytvořit určitý systém, který bude sloužit jako dorozumívací prostředek.

„Dá se předpokládat, že nedoslýchavý člověk mající užitek ze sluchadel nebo uživatel kochleárního implantátu bude při kontaktu se slyšícím preferovat komunikaci mluvenou řečí a odezírání. Naopak tomu člověk zcela neslyšící, který neužívá sluchadel, bude pravděpodobně upřednostňovat komunikaci prostřednictvím znakového jazyka.“ (Horáková, 2012, s. 49)

V následujícím výčtu, jež uvádí autoři Hrubý (2008), Krahulcová (1996; 2002), Šándorová (2003) a další, jsou uvedeny komunikační systémy, které se nejvýrazněji vyčlenily:

- systém orální komunikace
- systém simultánní komunikace
- systém totální komunikace
- systém bilingvální komunikace

Krahulcová (2002, s. 71) definuje systém orální komunikace, který cílí na osvojení si mluvené a hláskové řeči, porozumění obsahu sdělení. Tato metoda se dále dělí na čistě orální, která je striktně založena na výstavbě jazyka - Šándorová (2003, s. 49) poukazuje na snižující se tendenci využití - a na orální metodu s doplňky vizuálně motorickými slovního a neslovního (také jako bimodálního) typu. Komorná (2008, s. 18) dodává, že tento systém je vhodný především pro nedoslýchavé děti.

V rámci simultánního systému komunikace je hlavní potřebou oboustranná domluva mezi neslyšícími a slyšícími. „*Jde o systém, kdy se používá většinového mluveného jazyka, ovšem paralelně s ním i nejrůznější doplňující komunikační formy, jejichž funkcí je zpřesňování výpovědi a jsou vizuálně motorické (znakový český jazyk, prstová abeceda, gesta, mimika pantomina apod.)*.“ (Šándorová, 2003, s. 50)

Hrubý (1997, s. 203) definuje základní myšlenku systému totální komunikace předpokladem, že schopnost myslet a uvažovat se nepodřizuje schopnosti se verbálně vyjadřovat a dále potřebou člověka ovládat nějaký komunikační prostředek, mít dostatek podnětů pro sociální a intelektový rozvoj. Šándorová (2003, s. 50) dodává, že se jedná o komplexní systém využívající všechny dostupné formy komunikace současně.

Autoři Langer a Suralová (2005, s. 27) definují bilingvální komunikaci jako systém využívající dvou jazykových kódů. Osoby se sluchovým postižením tedy využívají například znakový jazyk spolu s jazykem většinové společnosti v orální nebo vizuální formě.

2.3 Legislativní rámec

Z předchozí podkapitoly je zřejmé, že formy komunikace vycházejí z auditivních, vizuálních a motorických systémů. Tato podkapitola je zaměřená na nejdůležitější zákony vztahující se k problematice osob se sluchovým postižením.

Listina základních lidských práv a svobod (Usnesení č. 2/1993 Sb.), článek 25, hovoří o právu pro občany příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám:

„a) právo na vzdělání v jejich jazyku,

b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku,

c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.“

Dále článek 37 v bodě čtvrtém popisuje právo na tlumočníka, pokud osoba prohlásí, že neovládá jazyk, kterým v dané situaci komunikují.

Za zásadní zákon v této problematice považují novelizaci zákona č. 384/2008 Sb.⁹, o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kde jsou popsány konkrétní formy uznávané v České republice, které si postižené osoby mohou svobodně zvolit a jejich volba je respektována v takové míře, aby docházelo k účinnému zapojení do oblastí života a do společnosti. V následujících odstavcích je představeno deset komunikačních systémů, které si mohou osoby se sluchovým postižením zvolit podle své potřeby.

§ 6 definuje komunikační systémy, které vychází z českého jazyka. Jsou jimi znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace a písemný záznam mluvené řeči, Lormova abeceda, daktylografika, odezírání a vibrační metoda Tadoma.

„(2) Znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány jednotlivé znaky, převzaté z českého znakového jazyka.“

Ve bodě 3 je popsána prstová abeceda, která je založena na systému standardizovaných nebo ustálených pohybů prstů a dlaní jedné či obou rukou, kterými jsou zobrazována jednotlivá písmena české abecedy. Horáková (2012, s. 49) uvádí, že se tento způsob komunikace používá k hláskování odborných pojmů a termínů nebo cizích slov.

Další formy, které jsou v zákoně zmíněny jsou Lormova abeceda (vpisování do dlaně a na články prstů ustálené pohyby a jednotlivé znaky), daktylografika (vpisování tiskacích písmen do dlaně), a metoda Tadoma (vnímání řeči pomocí dotyků mluvího na tváři, rtech, dolní čelisti a vibrační hlasivek na krku).

„(4) Vizualizace mluvené češtiny je zřetelná artikulace jednotlivých českých slov ústy tak, aby bylo umožněno nebo usnadněno odezírání mluveného projevu osobami, které ovládají český jazyk a odezírání preferují jako prostředek své komunikace.“ Krahulcová (2002, s. 193) upřesňuje, že odezíráním lze chápat obsah sdělení z pohybu úst a obličejové mimiky, z postoje těla a gestikulace. Vzhledem k pohybu mluvidel¹⁰ a nuancím je nutné upozornit na nepřesné odezírání způsobené špatným rozkódováním sdělení. Předpokladem je dobrá znalost mluvené řeči.

⁹ Tímto zákonem se mění zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči, plně znění zákon č. 423/2008 Sb.

¹⁰ Dobře rozpoznatelné jsou samohlásky, naopak hlásky B, P, M jsou zrakem nerozlišitelné.

V bodě pátém tohoto zákona je systém záznamu mluvené řeči převedené do písemné podoby v reálném čase. Jinými slovy se jedná o simultánní přepis mluvené řeči, kterému se v této práci věnuji v další kapitole.

Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením obsahuje v příloze č. 1, oddíl 3. - zvláštní pomůcky určené těžce sluchově postiženým osobám, seznam druhů a typů zvláštních pomůcek, na které poskytuje příspěvky.

Zákon č. 561/2004 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) zdůrazňuje v § 16 přizpůsobené podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami odpovídající jejich potřebám jako je například individuální vzdělávací plán, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele mluvené řeči, asistenta pedagoga atd.

S tímto zákonem souvisí vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných upravuje problematiku neslyšících žáků v systému českého školství. V § 7 je popsána funkce tlumočnicka českého znakového jazyka, který přesně překládá obsah sdělení mezi účastníky komunikace takovou formou, aby byla jasná a srozumitelná. § 8 upřesňuje problematiku přepisovatelů pro neslyšící. Účelem je převést mluvenou řeč do písemné podoby v simultánním čase. Podrobněji bude tato problematika popsána v následujících kapitolách.

3 SIMULTÁNNÍ PŘEPIS MLUVENÉ ŘEČI

Ještě před několika lety nebylo samozřejmostí, že existovala možnost mít při dorozumívání osob se sluchovým postižením a většinovou populací variantu simultánního přepisu mluvené řeči. Toto nerovnovážné postavení uzavíralo osoby se sluchovým postižením do skupin, kde se používal český znakový jazyk nebo znakovaná čeština a při komunikaci mimo skupinu se spoléhaly pouze na méně spolehlivé odezírání, a také na ruční psaní na papír, které ovšem redukoval obsah textu do holých vět nebo dokonce pouhých hesel vyjadřující poselství sdělení.

3.1 Vymezení služby a principy přepisů

Jak je již v části o legislativě popsáno, v říjnu 2008 vstoupil v platnost zákon č. 384/2008 Sb., který novelizoval znění zákona č. 155/1998 Sb., kde jsou popsány komunikační systémy vycházející z českého jazyka.

Službu lze tedy podle tohoto zákona definovat jako písemný záznam mluvené řeči, kterému se rozumí jako simultánnímu přepisu mluvené řeči do písemné podoby, a nebo také v reálném čase převedený projev do textové formy. V praxi se používají i pojmy „transkripce mluvené řeči“, „vizualizace mluvené řeči“ a podobně. Pro potřeby této práce bude dále používáno sousloví „simultánní přepis“.

V dnešní době je simultánní přepis plnohodnotnou komunikační pomůckou, která je běžně používána v systému školství (vzdělávací instituce, konference, přednášky, kurzy a školení), na úřadech (soudní jednání, schůzky), v zaměstnání (porady, pohovory), v bance, na kulturních a společenských akcích a v dalších situacích v běžném životě člověka.

Princip simultánních přepisů je takový, že přepisovatel/přepisovatelka poslouchá mluvený projev a současně přepisuje tuto řeč do písemné podoby pomocí klávesnice do počítače. Zaznamenávaný projev je ihned promítán na externí obrazovce/monitoru, plátně nebo na jiném zobrazovacím zařízení (displej telefonu, tabletu).

Přepisovatel či přepisovatelka je osobou, která je prostředníkem mezi mluvčím a osobou/osobami se sluchovým postižením a převádí mluvenou komunikaci do textové podoby. Podle etického kodexu přepisovatele (2011) dodržuje zásady pro poskytovanou službu jako jsou etický a rovnocenný přístup k uživatelům, respektování individuality a potřeb, je vázán mlčenlivostí. Dále musí zvládat techniku rychlopsaní na klávesnici počítače

(400 a více úhozů za minutu) s nízkou chybovostí, mít odpovídající jazykové schopnosti (pravopis, interpunkce), mít počítačovou gramotnost (práce s textovými editory, technikou) a profesně se rozvíjet a vzdělávat v oblasti služeb simultánního přepisu.

3.2 Situace v České republice

S rozvojem informačních a komunikačních technologií¹¹ se stalo používání počítače v komunikaci běžnou součástí. Novák (2014) vychází z evropského kontextu, kdy vznik simultánního přepisu předcházely parlamentním a soudním zapisovatelům.

Zavedená několikaletá tradice simultánního přepisu v zahraničí je známa pod názvem CART, neboli Communication Access Realtime Translation. Caption First (2011) nabízí variabilní možnosti simultánních přepisů pro malé skupiny (Small Group CART) a na promítací plátna (Convention CART), streamované online (Remote CART), ve školství (Educational CART) a přepis přes mobilní telefon (Mobile Device CART).

Novák (2008) uvádí, že se v květnu 2006 sešel s Mgr. Věrou Strnadovou a diskutovali o možnosti zavedení této služby v České republice. Tato potřeba a idea simultánního přepisu vznikla v České unii neslyšících, kde se zjistilo, že lidé se sluchovým postižením, kteří neovládají český znakový jazyk a ani odezírání, mají problémy s porozuměním mluveného slova přednášejících. Z tohoto důvodu Ing. Novák i Mgr. Strnadová čerpali ze zahraničních zkušeností. Mgr. Strnadová o rok později navrhla legislativní změny v zákoně o komunikačních systémech, jež vešla v platnost ve výše zmíněné novele. Novák dále uvádí, že se první simultánní přepis uskutečnil v Centru sociálních služeb organizace České unie neslyšících v Praze, kde po velkém úspěchu pokračovali a postupem času kontaktovali Jaroslava Wintera za projekt INSPO¹², kde se pořádají konference, a tím se simultánní přepis dostal do povědomí širší veřejnosti.

Mezi další významné akce, při kterých byla využita služba simultánního přepisu, patřily festival Mluvící ruce, udílení cen Mosty 2008 v Karlových Varech, VI. Společenský ples neslyšících, kolínský festival Otevřeno a pardubická Abilympiáda. (Helpnet, 2014)

Důležitý projekt Simultánní přepis mluvené řeči, který zrealizovala Česká unie neslyšících, podpořila Nadace Vodafone Česká republika v roce 2008. „*Cílem projektu je vytvořit podmínky pro realizaci přepisu v praxi s využitím dostupných informačních technologií. Jde o*

¹¹ z anglického ICT - Information and Communication Technologies

¹² INSPO - Internet a informační systémy pro osoby se specifickými potřebami

rozšíření míst, kde se přepis realizuje, zvýšení dostupnosti přepisovatelů a jejich vyškolení.“
(Novák, 2008)

Česká unie neslyšících postupně sestavila ve spolupráci s organizací Interinfo ČR tým přepisovatelů, mezi nimiž figurovalo i několik mistrů světa v rychlopsaní na klávesnici počítače. Vzhledem k nově otevřeným možnostem se otevřelo pole působnosti při obzvlášť náročných soudních jednání pro osoby se sluchovým postižením, kteří potřebují přepis mluveného projevu v daném okamžiku. (Interinfo ČR, 2009)

V této části bych ráda uvedla, že historicky druhého přepisu, který se konal v soudní síni, jsem se ujala já. Jednalo se o přepis 3. března 2009 v Liberci. Zajímavostí v tomto případě bylo použití externího monitoru, což znamenalo, že se mi klientka nemusela dívat tzv. přes rameno, ale mohla sledovat přepis přímo na svém monitoru. Ze zpětné vazby je mi známo, že klientka částečně odezírала, ale zároveň si pochvalovala, že jí simultánní přepis umožnil mnohem lépe porozumět všemu řečenému.

Obrázek 4 Soudní přepis v Liberci

V roce 2010 bylo na Ministerstvu práce a sociálních věcí zaregistrováno jako poskytovatel simultánního přepisu mluvené řeči Centrum zprostředkování simultánního přepisu České unie neslyšících (dále jen „CZSP ČUN“). Vzhledem k rostoucím žádostem o službu simultánního přepisu a také nákladů s tím spojených, vznikla myšlenka přepisu na dálku online. (Centrum zprostředkování simultánního přepisu ČUN, 2011)

Winter (2008) uvádí, že z této myšlenky vznikl projekt eScribe, který byl podpořený Nadací Vodafone České republiky rozšiřující simultánní přepis o formu online simultánního přepisu na dálku. To znamená, že přepisovatelé nejsou na stejném místě jako mluvčí, ale na libovolném místě, kde je internetové připojení, skrz které je přenášen mluvený projev. Přepisovaný text se ihned zobrazuje na webové stránce, kterou sledují účastníci komunikace.

Vše probíhá v reálném čase. Protože i tento projekt se chýlil ke konci, Česká unie neslyšících spolu s pracovníky Českého vysokého učení technického založili v roce 2012 sociální společnost Transkript online s.r.o.¹³, která funguje na stejném principu jako projekt eScribe.

Původně bylo zobrazování textu řešeno přes GoogleDoc, ale hlavním problémem byly časté výpadky a změny, proto se nyní vývojáři společnosti Transkript zaměřují na vývoj aplikace eScribeDroid pro chytré telefony a tablety. Tato aplikace má mimo jiné i službu pro archivaci uskutečněných přepisů a tzv. hromadných přepisů pro přednášky a konference. Uživatelé si tuto rozšířenou službu žádají při kontaktu s úřady, bankou, poštou či u lékaře. (Čížek, Bumbálek, 2011, s. 10-11)

Na Masarykově univerzitě byla vyvinuta aplikace Polygraf, která má primárně zajišťovat přístupnost studia vysokoškolským studentům se sluchovým postižením. Tato aplikace umožňuje: „*Vizualizaci synchronního přepisu (speech-to-text) na příručním displeji, který má uživatel individuálně k dispozici (tablet, mobilní telefon, notebook).*“ (Teiresias MUNI, 2013)

3.3 Organizace poskytující přepisovatelské služby

Je zřejmé, že nejznámějším poskytovatelem sociální služby simultánního přepisu mluvené řeči je Centrum zprostředkování simultánního přepisu České unie neslyšících¹⁴, která tuto službu poskytuje od roku 2010. Typy přepisů, které tato organizace zajišťuje jsou přepisy na místě (nejčastěji na notebooku přepisovatele jedné osobě nebo na plátno při konferencích), v omezené míře simultánní přepisy pomocí chodícího přepisovatele, online simultánní přepis na dálku prostřednictvím internetu a také online s automatickým rozpoznávacím softwarem.

V roce 2011 vznikla v rámci projektu „STOP komunikačním bariérám“ organizace Telekomunikační centrum neslyšících - Unie neslyšících Brno¹⁵. Tato služba propojuje momentálně dostupné komunikační kanály (přes mobilní aplikace, skype tlumočení pomocí videohovorů, e-psací telefon, faxy, simultánní přepisy). Klienti komunikují s vyškolenými asistenty. Službu lze objednat telefonicky, emailem, pomocí SMS.

Dále existuje již zmíněná firma Transkript online, s. r. o., která byla založena v roce 2012. Spolupracuje s velkými firmami jako jsou prodejny telefonních operátorů Vodafone ČR, O2 a T-Mobile, ale také Komerční banka a Poštovní spořitelna, kde na jejich pobočkách umožňuje

¹³ Webová stránka je dostupná na: <http://transkript.cz>

¹⁴ Webová stránka je dostupná na: <http://czsp.cun.cz>

¹⁵ Webová stránka je dostupná na: <http://tkcn.cz>

simultánní přepisy. Na interaktivní mapě lze získat podrobnější informace o kontaktních místech s online přepisy. Mezi další nabízené služby patří technické zajištění služby, profesionální přepis audio- a video- nahrávek, tvorba video titulků, korektury textů.

Situace v zahraničí je obdobná. Například v Německu existuje agentura VerbaVoice GmbH¹⁶, která od roku 2009 poskytuje simultánní přepisy s přepisovatelem na místě nebo na dálku, s rozpoznáváním řeči, pomocí stenografie¹⁷. Dále poskytují službu LiveCap spočívající v zapůjčení speciálních brýlí, které jsou propojené přes Bluetooth s telefonem a přenáší do malého displeje v brýlích přepis, který přepisovatel (v němčině Onlinedolmetscher nebo Schriftdolmetscher) zapisuje z přeneseného zvuku ze zabudovaného mikrofonu.

Nejznámější agenturou zabývající se přepisovatelskou službou je ve Velké Británii společnost 121 Captions - Live Captioning Experts¹⁸. Výraz „captioning“ lze volně přeložit jako přepis mluvené řeči do titulek. Spolupracují s vládními institucemi, neziskovými organizacemi, televizní a rozhlasovou službou. Poskytované služby jsou přepisy s přepisovatelem na místě, online přepis na dálku, živé titulky vysílané přes internet na projektor či webové streamování a televizní vysílání, zápisy ze schůzek a konferencí.

¹⁶ Webová stránka je dostupná na: <http://www.verbavoice.de/>

¹⁷ Stenografie neboli těsnopis znamená zapisování mluvy grafickým (ručně psané speciální znaky) nebo strojovým způsobem (speciální klávesnice tvořená z určitých znaků). V Německu má grafická stenografie dlouholetou tradici. Jedná se ovšem o tradici, která se s vývojem moderních technologií vytrácí. (Zaviačič, 2006)

¹⁸ Webová stránka je dostupná na: <https://www.121captions.com>

4 TLUMOČNICKÁ SLUŽBA

V této kapitole je představena a definována služba tlumočení do znakového jazyka, vývoj, historie a situace v České republice. V problematice sluchově postižených osob má tlumočnická služba delší tradici než je u služby simultánního přepisu mluveného slova.

„Tlumočení je nejstarší formou zprostředkované jazykové komunikace a své počátky má již v dávné minulosti. Od samého vzniku lidské existence příslušníci různých etnických a jazykových skupin cítili potřebu dorozumívat se mezi sebou navzájem.“ (Čeňková, 2008, s. 13)

4.1 Český znakový jazyk a znakovaná čeština

Laické veřejnosti se může jevit, že tyto dva termíny jsou zcela totožného významu. V české legislativě je český znakový jazyk definován v zákoně č. 423/2008 Sb. jako *„přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky (..) má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojitě členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.“*

Neslyšící populace, především osoby prelingválně ohluchlé nebo od narození neslyšící, považují za svůj přirozený jazyk nejčastěji komunikační systém znakového jazyka. Každý národ má svůj národní znakový jazyk, v našem případě je to český znakový jazyk. Znakový jazyk má svojí logickou strukturu mluvnice, a tím pádem se liší gramatika českého jazyka. Český znakový jazyk není čeština. (Hrubý, 1997, s. 184)

Vojtechovský (2013, s. 10) uvádí slovosled (znakosled) v následujícím pořadí:

- téma výpovědi známé z předchozí souvislosti pro soudržnost textu
- jádro výpovědi představující klíčové sdělení, novou informaci
- sloveso v závěru výpovědi

Autor dále uvádí další důvody, proč se znakový jazyk liší. Je to zapříčiněno tím, že se gramatika vyjadřuje pohyby a výrazy, k vyjádření celých spojení často úplně stačí jeden znak a příslušný vizuálně-pohybový prostředek (postavení, mimika, pozice a pohyby hlavy a rukou). Tak jako v mluveném jazyce existují výrazy a odchylky ve znakovém jazyce, které se liší genderově, regionálně či generačně.

Znakovaná čeština je na rozdíl od znakového jazyka uměle vytvořený komunikační systém, jenž používají nedoslýchavé či postlingválně ohluchlé osoby, které si alespoň částečně osvojily mluvený jazyk. Znakovaná čeština má tedy přesně stejný slovosled jako mluvený jazyk. Znakují se všechna slova (včetně předložek, spojek a částic). Znaky jsou doprovázeny artikulací. (Hrubý, 1997, s. 101)

K vyjádření cizích slov a odborných pojmů a termínů se používá prstová abeceda za použití jedné nebo obou rukou, které svým postavením prstů a dlaně vyjadřují písmena abecedy. „*V České republice se převážně používá obouruční prstová abeceda. Jednoruční prstová abeceda se používá na Moravě a na Slovensku.*“ (Fikejs, 2005)

4.2 Vymezení tlumočnické služby

Tlumočení spočívá ve zprostředkování komunikace mezi dvěma nebo více osobami, které používají různé jazyky. U tlumočnické profese uvádí Šebková (2008, s. 11), že se lze setkat s obvyklými pojmy tlumočnick, překladatel, ale také transliterátor znakového jazyka, který používá během tlumočení jednotlivé znaky znakového jazyka a kopíruje slovosled gramatiky českého jazyka či vizualizátor mluveného jazyka, který zřetelně artikuluje ústy jednotlivá česká slova.

Šebková (2008, s. 16) dále rozlišuje tlumočení podle délky zpracování informací na:

- simultánní - tlumočení projevu v reálném okamžiku, jedná se o nejběžnější typ tlumočení
- konsekutivní - následné tlumočení, jedná se o méně častý typ tlumočení, předává se poselství projevu

Jelikož se konsekutivní tlumočení používá v omezené míře, tak je simultánní tlumočení podloženo výzkumem Richterové (2008), při kterém zjistila, že je pro neslyšící respondenty důležité, aby tlumočnick předával veškeré informace, žádné nevynechával, nepřidával, tlumočil komplexní obraz v reálném čase i s neverbální složkou projevu (dynamika, tempo, temperament projevu).

Oproti službě simultánního přepisu má tlumočnická služba Českou komoru tlumočnicků znakového jazyka¹⁹, která je neziskovou profesní organizací sdružující především tlumočnický pro neslyšící. Tato komora tlumočnicků rozlišuje formy tlumočení:

- tlumočení českého znakového jazyka
- vizualizace mluvené češtiny
- tlumočení znakové češtiny
- tlumočení pro hluchoslepé
- tlumočení v mezinárodním znakovém systému

4.3 Situace v České republice

Bímová (2002, s. 100 - 103) ve svém článku uvádí tradici amerického znakového jazyka od roku 1960, a tím poukazuje na problematiku zavedení českého znakového jazyka jako uznávaného jazyka. Opírá se sice o zákon č. 155/1998 Sb. (novelizován v roce 2008), ale hovoří o vnímání českého znakového jazyka jako „*o pantomimě nebo ho považují za vizualizovanou formu češtiny, neboli lingvistickou terminologií - ztotožňují český znakový jazyk za znakovou češtinou*“ - ačkoli svými atributy je svébytným skutečným jazykem.

Macurová (2008, s. 18) dodává, že od poloviny 80. let dvacátého století vznikají v zahraničí slovníky o jazykovědě znakových jazyků, probíhající výzkumy potvrzují svébytnost znakového jazyka. Dále hovoří o vzniku českého znakového jazyka v období 90. let. V roce 1993 byl založen Institut pro neslyšící v Berouně.

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka (dále jen „ČKTZJ“) vznikla ke konci roku 2000 jako reakce na nekonzistentní situaci tlumočení pro neslyšící v České republice. V roce 2003 se členové ČKTZJ stávají řádným členem mezinárodní organizace Evropského fóra tlumočnicků znakového jazyka. V roce 2004 byl spuštěn komplexní vzdělávací program pro tlumočnický zakončený zkouškou a získáním certifikátu.

ČKTZJ v roce 2008 vydala mnoho knih zabývajících se znakovými jazyky a jejich historií u nás i v zahraničí, znakovou češtinou, prstovou abecedou, notací znakových jazyků, tlumočením, odezíráním, jazykovou a kulturní menšinou Neslyšících, praktické kurzy a cvičení pro profesní i amatérské tlumočnický.

¹⁹ Webová stránka je dostupná na: <http://cktjzj.cz>

Později vznikají další organizace poskytující tlumočnické služby pro neslyšící jako je Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící, Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka, Organizace tlumočnicků znakového jazyka, PEVNOST - České centrum znakového jazyka, z. ú., webové stránky ruce.cz a ticho.cz a mnoho dalších.

4.4 Organizace zabývající se tlumočnickou službou

Jak bylo řečeno v předchozí podkapitole, Česká komora tlumočnicků znakového jazyka byla založena 20. prosince 2000. V dnešní době pořádá vzdělávací kurzy a semináře pro tlumočnický, spolupracuje se zahraničními subjekty a vyměňují si cenné informace. Komora dále podporuje rozsáhlou publikační činnost, zajišťuje tlumočení společenských a kulturních akcí (divadelní představení, koncerty), tlumočí jednání vládních institucí, na úřadech, u lékaře, u soudů, apod.

Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel²⁰ (zkráceně ASNEP) v roce 2003 založila Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící. V současné době funguje jako operační středisko odkud jsou tlumočnické služby zajišťovány. Úspěchem této asociace je podíl na prosazení zákona 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých, dále prosazování povinnosti opatřovat české filmy na DVD titulky, prosazení pořadu Zprávy ve znakovém jazyce do vysílání ČT2.

PEVNOST²¹ - České centrum znakového jazyka, z. ú. je centrum založené v roce 2000. Služby, které zajišťují, jsou kurzy českého znakového jazyka, překlady z češtiny do českého znakového jazyka, osvětová činnost o Neslyšících a českém znakovém jazyce, poradenství pro rodiče neslyšících dětí. Od roku 2014 působí v pobočkách v Praze a v Hradci Králové.

²⁰ Webová stránka je dostupná na: <http://asnep.cz>

²¹ Webová stránka je dostupná na: <http://pevnost.com>

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

V teoretické části jsem definovala základní pojmy ze surdopedie a komunikace neslyšících; věnovala jsem pozornost teoriím komunikace, legislativnímu rámci a v neposlední řadě jsem charakterizovala specifické služby simultánního přepisu a tlumočnické služby.

V empirické části prezentuji a analyzuji údaje získané z kvalitativně orientovaného výzkumu. Výzkum je postaven tak, aby utvářel ucelený pohled na problematiku neslyšících studentů v systému konkrétního vysokoškolského prostředí.

5.1 Metodologie výzkumu

V diplomové práci je využito kvalitativního výzkumu, jehož základními přednostmi jsou zkoumání problematiky v přirozeném prostředí, umožnění studovat proces daného fenoménu a navrhnout teorie. Nevýhody lze spatřit v časové náročnosti a v úskalích, že se získané závěry nedají zobecnit na širší populaci a umístit do jiného prostředí a nebo mohou být ovlivněny subjektivními preferencemi výzkumníka. (Hendl, 2016, s. 48 - 49)

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoli výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. (...) Badatelé shromažďují údaje prostřednictvím rozhovorů a pozorování - což jsou metody obvykle spojované s kvalitativním výzkumem.“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 16)

Designem mého kvalitativního výzkumu jsou případové studie, která patří k základním výzkumným designům ve společenských vědách, na jejíž základě lze porozumět složitým jevům při studování jednoho či více případů, které se vztahují k objektu výzkumu. Je nutné stanovit cíle a výzkumné otázky, které jsou klíčové pro určení metody sběru dat a dalších postupů. (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 100 - 102) V tomto případě se jedná o problematiku využívání služeb studenty se sluchovým postižením ve vysokoškolském prostředí.

Metody, kterými byla data získávána, jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor a obsahovou analýzu dokumentů.

Vycházejme z Gavory (2010, s. 136), který tvorbu polostrukturovaného rozhovoru (neboli interview) popisuje jako tvorbu určitého schématu, které představuje okruh otázek, které

výzkumník pokládá při rozhovoru. Je nutné vybrat pečlivě prostředí, kde se rozhovor bude odehrávat, protože může dojít k nežádoucímu odvedení pozornosti od tématu, vyrušování apod. Nevýhodou této metody je skutečnost, že informace, které získáváme jsou filtrované a mohou vést ke zkreslení.

Obsahovou analýzu dokumentů Gavora (2010, s. 142) popisuje jako analýzu a hodnocení obsahu písemných textů, které se vztahují s předmětem otázek, které si výzkumník pokládá v rozhovorech a posuzuje shody nebo rozdíly.

5.2 Výzkumné otázky a cíle

Cílem mého výzkumu je proniknout do vysokoškolského prostředí a přiblížit proces, jak studenti se sluchovým postižením získávají a využívají služeb simultánního přepisu či tlumočnické služby a dalších kompenzací. Dílčí cíle se zaměřují na kompetence a působení univerzitních pracovníků, na formální zásady při poskytování služeb studentům se sluchovým postižením.

Pro splnění cílů byly definovány tyto výzkumné otázky:

1. Jak je zajištěné poskytování služeb?
2. Jaké jsou využívané služby a použité technologie?
3. Kdo se podílí na poskytování služeb?

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Vzhledem k projevenému zájmu ze strany Univerzity Pardubice jsem vztáhla výzkum na Referát služeb pro studenty se specifickými vzdělávacími potřebami. Organizační řád Univerzity Pardubice je upraven zákonem č. 111/1998 Sb. o vysokých školách. Výzkumným vzorkem se stali příslušní pracovníci referátu a především dostupné dokumenty týkající se studentů se sluchovým postižením, které byly podrobně analyzovány podle zadaných kritérií.

5.4. Průběh výzkumu

Tato část je věnována celému průběhu výzkumu - od počáteční myšlenky až po jeho vyhodnocení. Prvotně jsem si zvolila výzkumný problém, který mi je blízký z mého profesního zaměření, protože se věnuji simultánnímu přepisu mluvené řeči pro osoby se sluchovým postižením pro Českou unii neslyšících, a chtěla jsem tuto problematiku spojit se studiem na Univerzitě Pardubice, pro kterou přepisovatelku dělám také. Po konzultaci s PaedDr. Zdenkou Šándorovou, Ph.D. jsme připravily a doladily postup výzkumu a jeho cíle.

Na základě získaných teoretických znalostí, které jsem nabyla při zpracovávání teoretické části diplomové práce, a v souvislosti se základními výzkumnými otázkami, jsem vytvořila schéma, podle kterého jsem postupovala. Stěžejní částí výzkumu se stala obsahová analýza dat, směrnic a vnitřních předpisů, dohod a smluv Univerzity Pardubice, pravidla pro poskytování dotací, příspěvků pro vysoké školy za roky 2011 - 2016. Další části výzkumu se týkají Akademické poradny (APUPA), Referátu služeb pro studenty se specifickými vzdělávacími potřebami (RSH) a doplňující informace byly získávány polostrukturovanými rozhovory s příslušnými pracovníky.

Oslovené pracovnice byly PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D., Lenka Skokanová, Ing. Kateřina Koubová.

Při tvorbě rámce výzkumu nebyla věnována pozornost na participanty při poskytování těchto služeb, a to na samotné přepisovatele a tlumočníky, protože pro výsledný obraz výzkumu nejsou důležité a dává příležitost ostatním výzkumníkům toto téma zpracovat.

Během zpracování získaných podkladů jsem nezaznamenala závažné problémy, neboť i ve své bakalářské práci jsem zpracovávala kvalitativní výzkum. Při redukci získaných dat jsem je dle kódování převedla do písemné formy, na jejímž základě jsem provedla vyhodnocení nashromážděných dat.

6 VLASTNÍ VÝZKUM

V této kapitole jsou uvedeny výsledky výzkumného šetření, kterých jsem dosáhla po jejich zpracování. Jsou zde zpracovány do kategorií, podle kterých jsem následně provedla závěrečné vyhodnocení a odpověděla na výzkumné otázky.

V této problematice je projekt z roku 2012 „Univerzita Pardubice a kampus bez bariér“ klíčový, protože jeho cílem byla podpora studentů a uchazečů o studium se specifickými vzdělávacími potřebami (dále jen „SVP“). Projekt byl zaměřen na studenty, akademické i ostatní pracovníky Univerzity Pardubice.

Hlavní součásti projektu jsou dle autorek Koubové a Skokanové (2015, s. 4):

- metodická systémová příručka pro práci se studenty se SVP
- funkční poradenské centrum APUPA
- specializované pracoviště Referátu služeb handicapovaným (RSH)
- kurzy zaměřené na podporu studentů se SVP a zaměstnanců Univerzity Pardubice

Klíčové aktivity projektu (2012) lze definovat také jako:

- Poradenství pro studenty se SVP
- Odstraňování bariér a překážek pro mobilitu
- Systémová podpora studentů se SVP
- Inovace studijních oborů a přístupnost ke vzdělání
- Podpora spolupráce Univerzity Pardubice se školami v regionu

6.1 Akademická poradna APUPA

Služby Akademické poradny (dále jen „APUPA“) jsou poskytovány celouniverzitně a celoročně v oblastech psychologického, kariérního, sociálně-ekonomického, studijního, technického a speciálně pedagogického poradenství. Je určena stávajícím studentům, uchazečům, akademickým pracovníkům a zaměstnancům Univerzity Pardubice. Pořádají se zde odborné kurzy a přednášky. APUPA sídlí v univerzitní aule (místnost A7), a také na fakultě elektrotechniky a informatiky (místnost SU 403).

„Poradenství zde poskytuje tým odborníků, na jejichž činnost navazují konkrétní rehabilitační služby, technická podpora a diagnostika podle individuálních potřeb studentů.“ (Koubová, Skokanová, 2015, s. 6)

Obrázek 5 Prostředí Akademické poradny²²

Autorky Šándorová, Švecová, Milbachrová (2013, s. 9) připomínají počátky činnosti poradny APUPA v číslech. V monitorovaném období březen - květen 2012 využilo 120 studentů se SVP, z toho „17 studentů - trénink Assessment centrum, 30 studentů využilo individuálního poradenství a 73 studentů absolvovalo skupinovou aktivitu.“

V akademickém roce 2013/2014 probíhaly intenzivní, inkluzivní aktivity; den otevřených dveří APUPA s možností diskuze s poradci, zážitkový seminář „v kůži osoby se zdravotním a smyslovým postižením“, a další.

V akademickém roce 2015/2016 jsem měla možnost zde plnit svoji povinnou praxi při studiu. Za projevené důvěry pracovníků jsem sestavovala elektronickou evidenci studentů v programu VŠ PORADNA. Je zřejmé, že služby APUPA jsou žádané vzhledem k počtu položek, které jsem měla za úkol zapisovat. Sledované údaje o studentech jsou pohlaví, věk, fakulta a oblast poradenství.

S akademickou poradnou spolupracuje 11 poradců:

Tabulka 3 Poradci a oblasti poradenství

Oblast poradenství	Poradce
Studijní, sociálně-ekonomické	Mgr. Jan Mandys, Ph.D.
Psychologické, diagnostické	PhDr. Jana Kříšťálová
Osobnostní a vztahové	PhDr. Lubor Burda
Sociální a speciálně pedagogické	PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D.

²² UNIVERZITA BEZ BARIÉR. *Akademická poradna APUPA*. [online] 2014. [cit. 2017-05-20]. Dostupné na: <https://dokumenty.upce.cz/Univerzita/studium/handicapyporadna2.png>

Supervize a psychologické	PhDr. Stanislav Pelcák, Ph.D.
Sociální a speciálně pedagogické	Bc. Michal Krch
Psychologické	PhDr. et Mgr. Ilona Moravcová Ph.D.
Kariérní	Ing. Vít Prokůpek
Supervize a psychoterapeutické	PhDr. et Mgr. Leona Dolejšová
Krizová intervence, psychologické a sociální	Bc. Hana Měrková
Supervize, psychologické a sociální	Mgr. Milan Novotný

6.2 Referát služeb handicapovaným

Referát služeb handicapovaným (dále jen „RSH“) je upraven směrnici UPa č. 3/2013, který je vypracovaný referátem pro vzdělávání a záležitosti studentů. Směrnice upravuje podmínky podpory pro studium studentů se specifickými vzdělávacími potřebami.

Hlavní referentka RSH je Lenka Skokanová, která zajišťuje následující aktivity, dle výše zmíněné směrnice, mezi které patří:

- shromažďování, zpracovávání a vykazování údajů o studentech, kteří nárokují příspěvek na financování zvýšených nákladů na studium studentů se SVP
- připravování žádostí o příspěvek na financování zvýšených nákladů na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“)
- vedení evidence studentů se SVP podle zadaných kritérií
- ze získaných příspěvků přerozdělování financí na kompenzační pomůcky a služby s tím spojených (tlumočení, simultánní přepis, asistence, atd.)

Každá fakulta má svého fakultního koordinátora, který s klienty dále pracuje. Úkolem takového koordinátora je navázání kontaktu s uživatelem, který požádal o zohlednění svého stavu, podílí se na úpravě rozvrhu a spolupracuje při tvorbě osobního studijního plánu.

6.3 Pracovníci

Rozhovor byl doplňující metodou, aby došlo k saturaci dat. Byl koncipovaný do několika okruhů a otázek, které zněly:

1. Pod jaký univerzitní útvar spadáte?
2. Jaká je vaše pozice?
3. Jaké jsou vaše kompetence a náplň práce v oblasti studentů se sluchovým postižením?
4. Jaký řešíte aktuální problém se studenty se sluchovým postižením?

5. Jak probíhá zprostředkování služeb tlumočení a/nebo simultánního přepisu?
6. Máte nějaké připomínky, eventuálně návrhy na změnu, zlepšení?

Jak již bylo řečeno, hlavní referentka pro Referát služeb handicapovaným je Lenka Skokanová, oficiální název pracoviště je Referát pro vzdělávání a záležitosti studentů, Rektorát a celouniverzitní útvary. *„Mám na starosti vše kolem financování. Zpracovávám výkazy o studentech a podklady pro Ministerstvo školství.“* Znamená to tedy, že zdrojem financování je zpracovávání a příprava žádostí o příspěvek od MŠMT, které pokryjí zvýšené náklady na studium studentů se specifickými vzdělávacími potřebami. Dále zpracovává dílčí rozpočet, kde se kontroluje jeho naplnění. Tento rozpočet se poté předkládá ke schválení prorektorovi pro vzdělávání a záležitosti studentů. Další položka v náplni práce je komunikace se studenty se SVP, zajišťování odpovídajících podmínek při studiu jako jsou sjednané kompenzace - *„pomůcky, technika, čas, materiály, ...“*. V neposlední řadě je to úkol propagace RSH veřejnosti i studentům.

Další referentkou RSH je Ing. Kateřina Koubová, na kterou v roce 2016 byla delegována část kompetencí. Ještě před nástupem na tuto pozici spolupracovala na projektu Univerzita Pardubice bez bariér, a také sama přepisovala studentům se sluchovým postižením. Momentální náplní práce je obstarávání tlumočnických služeb a služeb simultánního přepisu. *„Přepisovatele se snažíme získat s řad studentů naší univerzity, kteří ovládají rychlé psaní na počítači. Jinak se obracíme na Českou unii neslyšících. (...) Dříve jsem pro univerzitu také přepisovala.“*

PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D. je speciální pedagožka, která se specializuje na odbornou diagnostiku, konzultace a poradenství v případě studentů se specifickými vzdělávacími potřebami, včetně zdravotních, smyslových a specifických poruch učení. *„Po konzultaci a diagnostice se studenty definujeme žádost o konkrétní služby, když doloží potřebné dokumenty, sepisujeme dohodu o poskytování služeb.“* Tato dohoda obsahuje specifická opatření podle metodiky MŠMT a konkrétní individuální požadavky při studiu.

6.4 Poskytované kompenzační pomůcky

Univerzita Pardubice nabízí možnost zapůjčení kompenzačních pomůcek. Studentům se sluchovým postižením poskytuje soupravu přenosné indukční smyčky v kufříkovém provedení, která je vhodná pro použití ve větších přednáškových místnostech; přenosná rádiová naslouchací souprava Interhelp, která je vhodná pro nedoslýchavé studenty i bez

vlastního sluchadla; Sennheiser SET 900, což je bezdrátové zařízení složené ze základny a bezdrátových sluchátek s regulací hlasitosti vhodné pro poslech televize, přednášek, apod. Dále to jsou režijní, časové kompenzace, přístupnost CD/DVD s výukovými materiály a dokumenty v rozsahu splňující autorský zákon a asistenční služby, zapisovatelské služby kvalifikovaným přepisovatelem - k dispozici je možnost zobrazení na notebooku a tabletu za pomoci programu Polygraf, tlumočení do znakového jazyka, individuální výuku v rozsahu a úrovni studentova postižení či znevýhodnění .

6.5 Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám

Ustanovení vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“). Analýza těchto dokumentů ve výzkumu byla za období let 2011 - 2016.

Struktura dokumentů je členěna do částí a rozpočtových okruhů, článků a příloh. Pro potřebu tohoto výzkumu je stěžejní Příloha č. 3: „*Financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami*“.

- Část první: Metodika
 - Článek 1 - Úvod
 - Článek 2 - Náležitosti pro vznesení požadavku na podporu činnosti
 - Článek 3 - Hodnocení požadavku
 - Článek 4 - Ostatní ustanovení
- Část druhá: Typologie postižení pro účely financování
 - Článek 1 - Východiska typologie
 - Článek 2 - Typologie
 - Článek 3 - Definice postižení
- Část třetí: Kvantifikace zvýšené nákladovosti pro jednotlivé typy
- Část čtvrtá: Obecné podmínky k zajištění studia
 - Článek 1 - Vstupní podmínky pro financování nákladů
 - Článek 2 - Typologie nároků

Dokument definuje náležitosti, které musí vždy obsahovat písemný požadavek, a to název vysoké školy, počet studentů v jednotlivých kategoriích vyjadřující typ postižení a kategorii zvýšené nákladovosti, prohlášení o splňujících podmínkách k zajištění takového studia pro

studenta se specifickými potřebami (technické a technologické zázemí, poskytování specifických služeb).

Pro uznání nároku na zahrnutí do evidence se vychází z uznatelných dokladů, kterými jsou: doklad o zdravotním postižení, doklad o invaliditě libovolného stupně, průkaz osoby se zdravotním postižením, doklad o poruše učení na základě uznaných výsledků či psychometrických testů nebo lékařská zpráva. V případě splnění podmínek a prokazatelného šetření ze strany vysoké školy, může uchazeč/student být zahrnut do evidence. MŠMT následně posuzuje požadavky z hlediska formálních náležitostí, věcné úplnosti a oprávněnosti k uplatňování výkonů. Výše příspěvku a dotace je stanovena na základě typologie a poměrového koeficientu vyjadřujícího náročnost zajišťované studia. *„K posuzování požadavků může ministerstvo přizvat i další odborné subjekty, které nejsou jeho součástí. Ministerstvo je oprávněno kontrolovat podklady, na jejichž základě poskytne příspěvek na SSP²³, i po ukončení hodnocení požadavku.“*

Článek 2 obsahuje typologii postižení studentů se specifickými potřebami. Studenti se sluchovým postižením jsou ve skupině B1 a B2. Do roku 2015 v kategorii B1 byla použita definice nedoslýchavý / uživatel verbálního jazyka, v roce 2016 je již použita definice nedoslýchavý / uživatel mluveného jazyka. Kategorie B2 definuje neslyšící / uživatele znakového jazyka.

Definice kategorie B1 nedoslýchavý / uživatel mluveného jazyka zní: *„Osoba, která informace spontánně přijímá i podává prostřednictvím mluveného jazyka (ať už formou psanou nebo mluvenou), v českém prostředí primárně používá český jazyk. Jsou zde tedy zahrnuti i ti, kdo jsou z hlediska striktně medicínského neslyšící (např. později ohluchlí), nicméně se cítí být primárně mluvčími mluveného, nikoli znakového jazyka.“*

Definice kategorie B2 neslyšící / uživatel znakového jazyka zní: *„Osoba, která informace spontánně přijímá i podává prostřednictvím znakového jazyka, v českém prostředí primárně používá český znakový jazyk, příp. jinou formu neverbální komunikace, byť založenou na českém jazyce.“*

Podle tabulky v části třetí, lze dohledat podle konkrétního postižení studenta maximální poskytovanou částku zvýšených nákladů. Podle studovaného oboru studenta je určen koeficient, kterým se po vypočítání získá částka na peněžní příspěvek pro zvýšené náklady.

²³ SSP znamená student se specifickými potřebami

Částka ve zkoumaném období byla neměnná. Maximální poskytovaná částka pro kategorii B1 je 70 000 Kč, pro kategorii B2 je 150 000 Kč. Následující výčet obsahuje oblasti a obory, podle kterých je přiřazen daný koeficient. Rozdělení je pro kategorie B1 a B2 totožný:

- koeficient 0,7 - pedagogika, sport
- koeficient 1 - přírodní, technické, lékařské, výtvarné a divadelní vědy; zdravotnické, veterinární obory; ekonomie
- koeficient 1,5 - filologie, práva, sociologie, psychologie, filozofie, teologie, historie, hudební vědy

Dále jsou v přehledných tabulkách definovány nároky a míry kompenzace kladené vysokou školou na studenta - nároky na sociální a mluvní komunikaci, nároky na práci s psaným textem, nároky na práci se symbolikou a grafikou, nároky na práci s multimédií (audio- a videomateriál) a technologiemi (popřípadě fyzickým materiálem), nároky osobní potřeby (stupeň osobní asistence, prostorová orientace).

6.6 Analýza evidence studentů Univerzity Pardubice

Veškerá evidence a zpracování dat o studentech se specifickými vzdělávacími potřebami podléhá ochraně osobních údajů, a proto je zde použito obecnější vyobrazení získaných dat. Pro potřeby výzkumu a zároveň pro splnění etických zásad jsou případové studie zobecněné na data: zkoumaný rok, pohlaví, oblast studia, podpůrná opatření.

V roce 2012 byla evidována v kategorii B1 jedna studentka, studijní oblast ekonomie. Jednalo se o vrozenou vadou sluchu oboustranného trvalého charakteru ve středně těžké až těžké nedoslýchavosti. Charakteristika studijních specifíků: časová kompenzace, práce s technologiemi, kompenzace času na dobu trvání komunikace. Studijní opatření: potřeba odezírání, příležitostná/přechodná pedagogická intervence především při ztížené možnosti odezírání, zohlednění tempa řeči a artikulačních možností, kompenzace audio dokumentů v cizím jazyce, pedagogická intervence a individuální konzultace při počítačových předmětech, zapůjčení technických kompenzačních pomůcek při poslechu především ve větších učebnách.

V roce 2013 je evidována tatáž studentka pokračující z minulého roku.

V roce 2014 jsou evidováni 3 studenti, z toho 2 v kategorii B1, jeden v kategorii B2.

Studentka v evidenci B1, studijní oblast zdravotnictví. Jednalo se o nedoslýchavost (hluchota na pravém uchu) v kombinaci se specifickou formou učení. Charakteristiky studijních specifík: nároky na práci s psaným textem, časová kompenzace. Studijní opatření: navýšení časové dotace o 100%, zapůjčení kompenzačních pomůcek, tolerance k diagnostikovaným symptomům v ústním projevu (menší slovní zásoba, problémy se skloňováním a časováním), prevence stresu.

Studentka v evidenci B1. Jednalo se o nedoslýchavost (kombinaci zrak+sluch, atrezie sluchovodu). Studijní opatření: nároky na práci s psaným textem, časová kompenzace určení dohodou, studijní texty v písemné formě, časová kompenzace 50%, pedagogická intervence příležitostná, individuální výuka.

Studentka v evidenci B2, studijní oblast chemická. Jednalo se o neslyšící studentku s kochleárním implantátem. Charakteristika studijních specifík v oblasti sociální a mluvní komunikace - prostor a doba trvání komunikace, zpřístupnění mluveného slova tlumočením nebo zapisovatelským vizualizačním servisem po dohodě, nároky na práci s multimédií (audio-materiál), nároky na práci s technologií, časová kompenzace, studijní asistence, příležitostná/přechodná/soustavná pedagogická intervence, individuální výuka dohodou, osobní potřeby související s postižením byla dohodou, příležitostná osobní asistence, popřípadě individuální výuka, asistence na zapisování přednášek, tlumočnická cvičení a semináře a také při zkoušce, navýšený čas na zkoušky a zápočty, obtížná orientace při komunikaci s více lidmi, potřeba zopakování požadavků studenta, osobní upozornění na vypracování úkolů na zkoušenou látku, individuální konzultace s vyučujícími, zřetelná artikulace + možnost odezírání ze rtů, dobře osvětlená místnost, zohlednit neschopnost plnohodnotného poslechu, při dlouhodobém soustředění časté bolesti hlavy, únava, možnost mít k dispozici před přednáškou výpisy probírané látky.

V roce 2015 bylo evidováno 6 studentů v kategorii B1, z toho 1 studentka pokračující z minulého roku. V tomto roce se pozměnila úprava dohody (smlouvy) o poskytování služeb, a proto jsou některé specifikace jinak formulované než tomu bylo v minulých případech.

Student v kategorii B1, studijní oblasti informatika. Jednalo se o nedoslýchavost. Charakteristiky studijních specifík: zapisovatelský/vizualizační servis, nároky na sociální a mluvní komunikaci - prostor a doba trvání komunikace, nároky na práci s multimédií (audio a video materiál), individuální výuka - nároky na práci s technologiemi, příp. s fyzickým materiálem při výuce a studiu - příležitostně, studijní asistence, režijní opatření, časová

kompenzace - nároky na práci s psaným textem. Konkrétní studijní opatření: využití asistenční služby a studijní asistence - obsahový zápis přednášek i seminářů, přepis mluveného slova, simultánní přepis, navýšení časové dotace 100% u písemných a ústních zkoušek, technická podpora (tablet), využívání služeb kopírovacího centra Univerzity Pardubice.

Studentka v kategorii B1, studijní oblast zdravotnictví. Jednalo se o nedoslýchavost. Charakteristiky studijních specifíků: zapisovatelský/vizualizační servis - nároky na sociální a mluvní komunikaci, prostor a doba trvání komunikace, nároky na práci s multimédií (video, audio), individuální výuka - nároky na práci s technologiemi, příp. s fyzickým materiálem při výuce a studiu - typ nároku příležitostný, studijní asistence, režijní opatření, časová kompenzace. Konkrétní studijní opatření - poskytnutí studijních materiálů od vyučujících nejlépe před výukou (prezentace přednášek), zpřístupnění informací a souvisejících materiálů s výukou, simultánní přepis, obsahový zápis, zohlednění komunikace v kolektivu a při skupinových aktivitách, průběžné individuální řešení absolvování praxí, intervence RSH u vyučujících (v rámci komunikace) o možnostech a absolvování termínů zkoušek a zápočtů.

Student v kategorii B1, studijní oblast zdravotnictví. Jednalo se o sluchovou ztrátu v rozsahu středně těžké nedoslýchavosti. Charakteristiky studijních specifíků v oblasti sociální a mluvní komunikace prostor a doba trvání komunikace, nároky na práci s technologiemi - příležitostná/přechodná pedagogická intervence. Konkrétní studijní opatření - zohlednění prostoru a trvání komunikace dle potřeby studenta vzhledem k potřebě odezírání, uplatnění časové kompenzace 25%, příležitostná nebo přechodná pedagogická intervence zejména ve výuce cizích jazyků (anglický, latinský), v případě potřeby upozornit na sluchové limity studenta na praxi, možnost využití kompenzačních pomůcek.

Studentka v kategorii B1, studijní oblast dopravní. Jednalo se o nedoslýchavost + kombinace s jinou psychickou poruchou. Charakteristiky studijních specifíků: zapisovatelský servis, individuální a studijní asistence, režijní a časová kompenzace. Konkrétní studijní opatření - realizace individuálního přístupu, po dohodě s vyučujícími možnost výuky dle individuálního plánu, respektování individuálního osobního tempa, umožnění odezírání, využití kompenzačních pomůcek (diktafon, zesilovač, indukční smyčka apod.), využití textů z přednášek od vyučujících - výhradně jen pro potřebu studentky, využití zapisovatelského servisu, v případě potřeby zajištění studijní asistence, navýšení časového limitu na studijní a

pracovní výkony až do výše 50%, v jazycích uvolnění z poslechu, tolerance výslovnosti vzhledem ke zdravotní diagnóze.

Student v kategorii B1, studijní oblast ekonomie. Jednalo se o nedoslýchavost. Charakteristiky studijních specifík: zapisovatelský/vizualizační servis, individuální výuka, studijní asistence, režijní opatření, časová kompenzace. Konkrétní studijní opatření - individuální výuka a konzultace dle potřeby, individuální zkoušení (písemné i ústní), simultánní přepis, obsahový zápis, u zkoušek prodloužení časového limitu o 50% včetně přípravy, u cizích jazyků vyloučení z poslechu a individuální dohoda s vyučujícím, při výuce zejména při cvičeních možnost využívat kompenzační pomůcky.

V roce 2016 bylo evidováno celkem 8 studentů v kategorii B1, z toho 4 pokračující z minulého roku.

Studentka v kategorii B1, studijní oblast dopravní. Jednalo se o nedoslýchavost. Charakteristiky studijních specifík - režijní opatření, časová kompenzace. Konkrétní studijní opatření - zohlednění zhoršeného směrového slyšení (pravostranná hluchota), respektování zhoršené kvality sluchového příjmu informací v cizím jazyce při poslechu z média (rádio, audiopřehrávač) navýšení časového limitu o 25%, možnost poskytnutí a využití studijních materiálů od vyučujících zejména poskytnutí audio nahrávek - výuka cizích jazyků, případně v elektronické podobě prezentace používané ve výuce, zpřístupnění studia využíváním audionahrávek (diktafon) a streamování (obrazový/zvukový záznam), možnost nahrávání u společných předmětů na diktafon.

Student v kategorii B1, studijní oblast dopravní. Studijní specifikace: režijní opatření, časová kompenzace - nároky na práci s psaným textem. Konkrétní studijní opatření - zohlednění sluchového postižení ve výuce jazyků (anglický, německý), zejména při technické audioreprodukci (příjem informací z rádia, televizního přijímače či počítače s hlasovým výstupem), možnost zopakování mluveného slova, instrukcí, zvýšená časová dotace o 25% na zpracování zejména příjmu audiopodnětů.

Student v kategorii B1, studijní oblast ekonomie. Jednalo se o nedoslýchavost. Charakteristiky studijních specifík: zapisovatelský/přepisovatelský servis, individuální výuka, studijní asistence, režijní opatření, časová kompenzace. Konkrétní studijní opatření - využití zapisovatelské služby: simultánní přepis mluveného slova (přednášky, semináře, cvičení zejména pak státní závěrečná zkouška), navýšení 100% u přípravy na ústní a písemné

zkoušky a zápočty, upřednostnění ústní formy zkoušení, pokud je modifikace písemné zkoušky možná a pokud to umožňuje charakter předmětu, možnost příležitostně/přechodně individuální formy výuky a konzultací, v případě potřeby poskytnutí studijních materiálů od vyučujících nejlépe před výukou (prezentace).

Studentka v kategorii B1, studijní oblast zdravotnická. Jednalo se o nedoslýchavost. Charakteristiky studijních specifik: individuální výuka, studijní asistence, režijní opatření a časová kompenzace. Konkrétní studijní opatření - zohlednění sluchového postižení v jazycích (anglický, latinský), možnost využití kompenzační pomůcky - diktafon (po dohodě s vyučujícím), navýšení časového limitu na přípravu při ústním i písemném zkoušení o 25%

6.7 Vyhodnocení výsledků, analýza a interpretace dat

K hledání odpovědi na hlavní výzkumné otázky jsem si stanovila následující kategorie, které jsou rozpracovány ve oblastech dle tematiky - zajištění poskytování služeb z hlediska Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a z hlediska Univerzity Pardubice, využívané služby a technologie studenty se sluchovým postižením.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy každoročně aktualizuje dokument s pravidly pro poskytování příspěvku a dotací veřejným školám. Bylo zjištěno, že nárok na finanční příspěvek je podmíněn přijímacím řízením a individuálním posuzováním žádosti každého studenta. Důležité podmínky, které musí být splněny a prokázány jsou doklady o zdravotním postižení NEBO o invaliditě libovolného stupně NEBO o specifické poruše učení NEBO průkaz osoby se zdravotním postižením NEBO lékařská zpráva. Další podmínkou je garance ze strany univerzit, že jsou schopny alespoň minimálního technického a technologického zázemí.

V dokumentech je zpracována typologie jak zdravotního postižení, tak nároků kladených na studenta, které odpovídají jeho specifickým potřebám. Bylo zjištěno, že jsou zkoumány nároky na sociální a mluvní komunikaci (s výběrem žádné, prostor a doba komunikace, zpřístupnění mluveného slova), nároky na práci s psaným textem, symbolikou a grafikou (s výběrem žádné, časová kompenzace, přístupem k editovatelným a needitovatelným elektronickým dokumentům), nároky na práci s multimédií (s výběrem žádné, video/audio kompenzace), nároky na práci s technologiemi (s výběrem žádné, časová kompenzace,

studijní asistence, příležitostná/přechodná/soustavná pedagogická intervence), nároky na osobní potřebu (s výběrem žádné, příležitostná/pravidelná/trvalá osobní asistence a prostorová orientace).

Dále bylo zjištěno, že výše finančního příspěvku se testuje pomocí koeficientu, který je rozdělen podle vědních disciplín a oborů. Pro kategorii B1 je to částka 70 000 Kč, pro kategorii B2 je to částka 150 000 Kč.

Univerzita Pardubice spustila v roce 2012 projekt Univerzita Pardubice bez bariér. Pod záštitou tohoto projektu vznikla Akademická poradna Univerzity Pardubice (APUPA) a Referát služeb handicapovaným (RSH), který je součástí poradny a podílí se na něm tři referentky, jmenovitě PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D., Lenka Skokanová a Ing. Kateřina Koubová. Vnitřní směrnice, které byly podrobeny analýze, hovoří o podpoře studentům se specifickými vzdělávacími potřebami v č. 3/2013 a č. 4/2014.

Tabulka 4 Počet studentů se sluchovým postižením v letech 2012 - 2016

TYOLOGIE / ROKY	2012	2013	2014	2015	2016
B1 nedoslýchavý / uživatel mluveného jazyka	1	1	2	6	8
B2 neslyšící / uživatel znakového jazyka	0	0	1	0	0

Z analýzy evidence studentů se specifickými vzdělávacími potřebami Univerzity Pardubice, je evidentní každoroční nárůst počtu studentů.

Studenti vzhledem ke svému sluchovému postižení mají možnost využívat služby, opatření a kompenzační pomůcky. Analýza případů jednotlivých studentů proběhla z dokumentů „Dohody o poskytování služeb studentům se specifickými vzdělávacími potřebami Univerzity Pardubice pro účely financování zvýšených nákladů spojených se studiem“. Tato dohoda je součástí příloh této práce (Příloha 1). Každá dohoda obsahuje diagnostiku a odborný posudek studenta, specifikaci potřeb podle metodiky MŠMT a konkrétní studijní potřeby (psychosociální, speciálně pedagogická, technická podpora) poskytované Univerzitou Pardubice.

Služby a technologie využívané studenty lze rozdělit do několika kategorií, které korespondují s metodikou MŠMT. Nejčastěji využívané služby byly zapisovatelského a vizualizačního servisu (simultánní i obsahové) a poskytnutí větší časové dotace na přípravu, zpracování úkolů, další častou službou bylo zajištění individuálních dohod s vyučujícím o individuálním plánu, zkoušení a přístupnosti k materiálům (především prezentace, texty v písemné formě), v neposlední řadě zapůjčení kompenzačních pomůcek (indukční smyčka) a možnosti odezírání a přizpůsobené komunikaci vzhledem k postižení.

Ze získaných dat lze pouze částečně vyčíst, jak studenti postupovali ve studiu. Například v roce 2016 je zřejmé, že dvě studentky z evidence zmizely, ale nevíme, zda studium ukončily, přerušily nebo pouze jen nevyužívaly služeb pro studenty se specifickými vzdělávacími potřebami. Také nelze interpretovat studentku z kategorie B2 z roku 2014, protože takové informace nejsou k dispozici.

6.8 Závěr výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo zaměřené na získávání a využívání služeb pro studenty se sluchovým postižením na Univerzitě Pardubice. Cílem výzkumu bylo zodpovědět výzkumné otázky, které měly přiblížit zajišťování a proces poskytování těchto služeb, využívané služby a použité technologie.

1. Jak je zajištěné poskytování služeb?

Z hlediska poskytování služeb, které uveřejňuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, jsou patrná přesná pravidla, kterými se řídí vysoké školy. Nárok na finanční příspěvek je podmíněn posuzováním žádostí vysoké školy za každého studenta podle příslušné typologie.

Z hlediska poskytování služeb ze strany Univerzity Pardubice je patrné, že se o tuto problematiku stará Referát služeb handicapovaným a Akademická poradna Univerzity Pardubice.

2. Jaké jsou využívané služby a použité technologie?

Jsou to služby zapisovatelské/vizualizační a tlumočnické v reálném čase i obsahové a možnost odezírání. Dále to jsou různé formy kompenzačních pomůcek (indukční smyčka, diktafon, zesilovač), navýšení časové dotace pro zpracování úkolů, studia, přípravy; možnost individuální výuky, osobní asistence při domluvě s vyučujícími k přístupu k audio- a video-materiálům, prezentacím.

3. Kdo se podílí na poskytování služeb?

Přímo na Univerzitě Pardubice jsou to akademičtí pracovníci, fakultní koordinátoři, referentky. Externě jsou to přepisovatelé simultánního přepisu, tlumočníci do znakového jazyka.

6.9 Návrhy, podněty do diskuze

Během zpracování výzkumu vyvstalo několik návrhů do diskuze a dalších podnětů pro výzkumy na danou problematiku.

Při rozhovoru s pracovníky jsem se dozvěděla, že je někdy obtížné zařadit studenta do programu, protože dle metodiky nelze zařadit studenta bez podkladů (například lékařská zpráva, doklad či průkaz o postižení) do čerpání finančních příspěvků. Vzhledem k posuzování specifických potřeb takové podklady (doklady) mít nemusí, proto navrhuji zvážit přípustnost oprávnění ze speciálně pedagogického centra.

Druhý neméně důležitý návrh se týká rozdělování finančních zdrojů. Jak z výzkumu vyplynulo, kategorie B1 má dotaci až 70 000 Kč a kategorie B2 až 150 000 Kč. Problém nastane, když daný student se sluchovým postižením potřebuje dlouhodobou a častou službu simultánního přepisu nebo tlumočnické služby, které jsou vysoce finančně náročné. Proto navrhuji změnu v přerozdělování, a to rozdělení na poměrné částky, kdy by uživatelé mluveného jazyka B1a - nevyužívala těchto služeb a B1b - s využitím či v případě uživatelů znakového jazyka B2a, B2b.

Mezi podněty k výzkumu vyvstala problematika přepisovatelů a tlumočnicků při poskytování služeb na vysokých školách. Mohlo by to být několik oblastí: jejich vzdělání, kompetence při práci, průběh domluvy a komunikace, jak s žadateli o službu, tak s klienty.

7 ZÁVĚR

Záměrem diplomové práce bylo přiblížit problematiku neslyšících, využívání služeb simultánního přepisu a tlumočení znakového jazyka v prostředí Univerzity Pardubice.

Teoretická část byla rozdělena do čtyř základních kapitol, které se dále dělily na tematické podkapitoly. V první kapitole byla uvedena problematika sluchového postižení, přiblížení historického kontextu, vymezení základní terminologie, která vysvětluje základní pojmy ze speciální pedagogiky, surdopedie a fyziologie, popisuje klasifikaci vad a způsoby diagnostikování sluchové ztráty.

Druhá kapitola se zabývala komunikací a jejím významem. Podrobně popisuje komunikační orální, simultánní, totální a bilingvální systémy. Dále popisuje ukotvení komunikace osob se sluchovým postižením v české legislativě.

Třetí kapitola vymezovala službu simultánního přepisu, čtvrtá kapitola tlumočnickou službu. Obě kapitoly popisují vývoj v České republice, vymezení dané služby a organizace, které se touto službou, potažmo komunikačním prostředkem, zabývají.

Doufám, že práce splnila můj cíl a čtenář po přečtení získal podrobnější vědomosti o možnostech studia se sluchovým postižením na Univerzitě Pardubice.

8 POUŽITÁ LITERATURA

I. Tištěné zdroje

ČEŇKOVÁ, Ivana. *Úvod do teorie tlumočení*. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, o.s., Praha 2008. ISBN 978-80-87218-09-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HÁLA, Bohuslav a Miloš SOVÁK. *Hlas - řeč - sluch: základní věci z anatomie, fyziologie a hygieny hlasového, mluvicího i sluchového ústrojí, z foniatrie, fonetiky, orthoepie, orthofonie .. 2.*, vydání. Praha: Unie, 1947. Věda všem (Česká grafická Unie).

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HORÁKOVÁ, Radka. Uvedení do surdopedie. In PIPEKOVÁ, Jarmila (ed.). *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0

HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0.

HRUBÝ, Jaroslav. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. Díl 1*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1997. ISBN 80-7216-006-0.

HRUBÝ, Jaroslav. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. Díl 2*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1998. ISBN 80-7216-075-3.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1110-2.

KLOZAR, Jan, et al. *Speciální otorinolaryngologie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2005, 224 s. ISBN 80-7262-346-X

KNIGHT, Pamela and Ruth SWANWICK. *Working with deaf pupils: sign bilingual policy into practice*. London: David Fulton, 2002. ISBN 978-1853467936.

KOMENSKÝ, Jan Amos. *Vybrané spisy Jana Amose Komenského: svazek IV*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. 560 s.

KOMORNÁ, Marie. *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-18-1.

KOUBOVÁ, Kateřina a Lenka SKOKANOVÁ. *Univerzita bez bariér: Podpora studentů a uchazečů o studium se specifickými vzdělávacími potřebami na Univerzitě Pardubice*. Univerzita Pardubice, 2015. reg. č. projektu CZ.1.07/2.2.00/290009.

KRAHULCOVÁ, Beáta. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0392-2

KRAHULCOVÁ-ŽATKOVÁ, Beáta. *Komplexní komunikační systémy těžce sluchově postižených*. Praha: Univerzita Karlova, 1996. ISBN 80-7184-239-7.

LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003, 156 s. ISBN 80-7315-038-7.

MACUROVÁ, Alena. *Dějiny výzkumu znakového jazyka u nás a v zahraničí*. 2. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. 93 s. ISBN 978-80-87218-00-6.

MŠMT. *Pravidla pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy*. 2012 - 2016., poslední znění k 03/2016 č. j.: MSMT-901/2016-1

MUKNŠNÁBLOVÁ, Martina. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Praha: Grada, 2014. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-5034-7.

NOVÁK, Alexej. *Foniatrie a pedaudiologie: poruchy komunikačního procesu způsobené sluchovými vadami*. Praha: vlastním nákladem, 1994. 131 s.

POTMĚŠIL, Miloň. *Projektování v surdopedii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 217 s. ISBN 978-80-244-1726-4.

RICHTEROVÁ, Klára. *Představy neslyšících o tlumočnických službách*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87153-41-3.

SILBERNAGL, Stefan a Agamemnon DESPOPOULOS. *Atlas fyziologie člověka*. 6. vyd., zcela přeprac. a rozš., Vyd. 3. české. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0630-x.

SKÁKALOVÁ, Tereza. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-098-6.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.

SOURALOVÁ, Eva a Jiří LANGER. *Surdopedie: studijní opora pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 8024410842.

SOURALOVÁ, Eva. *Základy surdopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2619-8.

ŠÁNDOROVÁ, Zdenka a Karel POKORNÝ. *Zdravotně sociální služby a speciálně pedagogická edukace osob se sluchovým postižením: učební text pro studující zdravotnických a zdravotně-sociálních studijních oborů*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-526-7.

ŠÁNDOROVÁ, Zdenka, ŠVECOVÁ, I. a MILBACHROVÁ, L. *Projekt „Univerzita Pardubice a kampus bez bariér“ jako nástroj realizace zpřístupnění vysokoškolského studia studentům se speciálními vzdělávacími potřebami*. In Sborník příspěvků ze VII. ročníku mezinárodní konference Vysokoškolské studium bez bariér. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. s. 5-9. ISBN 978-80-7372-959-2.

ŠÁNDOROVÁ, Zdenka. *Vybrané kapitoly z komprehenzivní surdopedie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003, 81 s. ISBN 80-7041-605-X.

ŠEBKOVÁ, Helena. *Úvod do tlumočnické profese a vzdělávací systémy tlumočnicků v ČR a v zahraničí*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, 109 s. ISBN 978-80-87153-75-8

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha, Česká republika: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

UNIVERZITA PARDUBICE. *Smernice č. 3/2013 ve věci podpory uchazečům a studentům se specifickými vzdělávacími potřebami na Univerzitě Pardubice*. 2013. č. j. RPO/0019/13

UNIVERZITA PARDUBICE. *Směrnice č. 7/2014 ve věci metodického pokynu k podpoře a vyrovnávání podmínek při přijímacím řízení a studiu uchazečů/studentů se speciálními vzdělávacími potřebami na Univerzitě Pardubice*. 2014. č. j.: RPO/0021/14

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-71-789-987.

II. Internetové zdroje

121 CAPTIONS. *Live captioning for all you*. [online]. Dostupné z: <https://121captions.com>

ALL AMERICAN HEARING. *Audiogram explanation*. [online]. 2015 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <https://www.allamericanhearing.com/i-wonder-if-i-have-a-hearing-loss/audiogram-explanation/>

ASNEP. *Asociace organizací neslyšících a jejich přátel*. [online] Dostupné z: <http://asnep.cz>

BÍMOVÁ, Petra. *Jazyk znakový - jazyk přirozený*. [online] ČDS 10, 2002, č.2 a 3 s. 100 - 103. [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/jaro2009/SP_KOSL/um/ZJ_-_clanek_Bimova.pdf

Bureau International d'AudioPhonologie. *BIAP Recommendation 02/1 - Audiometric classification of hearing impairments*. [online] [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: <http://www.biap.org/en/recommandation/archives/65-ct-2-classification/5-biap-recommendation-021-bis>

CENTRUM ZPROSTŘEDKOVÁNÍ SIMULTÁNNÍHO PŘEPISU ČUN. *Z historie simultánního přepisu*. [online]. 2011. [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <http://www.czsp.cun.cz/index.php?clanek=10>

CKTZJ. *Česká komora tlumočnicků znakového jazyka*. [online]. Dostupné z: <http://cktzj.cz>

Česká televize. *Televizní klub neslyšících. TKN - Historie vzdělávání*. [online]. Premiéra a poslední aktualizace pořadu: 29. 10. 2014 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096066178-televizni-klub-neslysicich/214562221800014/#CTPlayer-1>

ČÍŽEK, Martin a Zdeněk BUMBÁLEK. *Simultánní přepis online aneb Jak slyšet očima*. Mosty: časopis pro integraci [online]. Praha: Národní rada osob se zdravotním postižením, 2013, 14. ročník, číslo 4, strana 10-11. [cit. 2017-04-06]. ISSN 1805-9562. Dostupné z: http://nrzp.cz/images/PDF/MOMSTY-casopis/2013_MOSTY_04.pdf

Etický kodex přepisovatele. [online]. 2011. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.czsp.cun.cz/index.php?clanek=2>

FIKEJS, Jan. *Prstová abeceda*. [online]. 2005. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/3/1-prstova-abeceda>

FYZIOLOGIE ČLOVĚKA. *Fyziologie smyslů - vnitřní ucho*. [online] [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: https://publi.cz/books/151/images/pics/Obr75_vnitri_ucho.jpg

GENERAL SEVEN. *Co je to indukční smyčka?* [online]. 2011 [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://cz.general-seven.com/>

HELPNET. *Projekt Simultánní přepis mluvené řeči*. [online]. 2014. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.helpnet.cz/aktualne/projekt-simultanni-prepis-mluvene-rci>

INTERINFO ČR. *Interinfo pomáhá neslyšícím*. [online]. 2009. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.interinfo.org/news/interinfo-pomaha-neslysicim/>

Listina základních práv a svobod České republiky, usnesení č. 2/1993 Sb. [online]. [cit. 2017-05-25] Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. *MKN-10 : Desátá revize : aktualizovaná verze k 1. 4. 2014*. [online] [cit. 2016-11-01] Dostupné také z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/seznam.html>

NOVÁK, Martin. *Historie přepisu v České republice*. [online] 2008. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: http://prepis.cun.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=14

NOVÁK, Martin. *Simultánní přepis mluvené řeči*. [online] 2014. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <http://www.orbipontes.cz/wp-content/uploads/2014/10/8.-Simultann-prepis-mluvené-řeči-Ing.-Martin-Novak.pdf>

PEVNOST. *České centrum znakového jazyka*. [online] Dostupné z: <http://pevnost.com>

ŠLAPÁK, Ivo a kol. *Základy otorinolaryngologie a foniatrie pro studenty speciální pedagogiky* [online] [cit. 2017-01-07]. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009 Elportál. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/?id=834938>>. ISSN 1802-128X.

Teiresias MUNI, *Polygraf*. [online] 2013. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.teiresias.muni.cz/cz/veda-a-vyzkum/vyvojove-aktivity/polygraf>

TKCN. *Telekomunikační centrum neslyšících*. [online]. Dostupné z: <http://tkcn.cz>

TRANSKRIPT. S.R. O., *Transkript online s. r. o.* [online]. Dostupné z: <http://transkript.cz>

VERBAVOICE. *Der Online-Dolmetschern*. [online]. Dostupné z: <http://www.verbavoice.de/>

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. [online]. [cit. 2017-05-22]. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

WINTER, Jaroslav. *Základní informace o projektu eScribe*. [online] 2008. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: http://prepis.cun.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=1

World Health Organization. *Deafness and hearing loss*. [online] [cit. 2016-10-10]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>

Zákon č. 423/2008 Sb. úplné znění zákona č. 155/1998 Sb. vyplývající ze změn č. 384/2008 Sb., o znakové řeči a komunikačních systémech. [online]. [cit. 2017-05-26]. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-423>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon). [online]. [cit. 2017-05-17]. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

ZAVIAČIČ, Jaroslav. *Těsnopis - zbytečný přežitek, tajné písmo, nevyužitý nástroj?* [online] 2006. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.zav.cz/Bulletin/5.html>

9 PŘÍLOHY

Příloha A <i>Dohoda o poskytování služeb studentům Univerzity Pardubice</i>	64
---	----

DOHODA O POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI UNIVERZITY PARDUBICE PRO ÚČELY FINANCOVÁNÍ ZVÝŠENÝCH NÁKLADŮ SPOJENÝCH SE ZAJIŠTĚNÍM STUDIA

I. Strany DOHODY

Student:

Jméno, příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

Fakulta, obor, forma studia: prezenční

Kontakty:

(dále jen „student se specifickými vzdělávacími potřebami“)

a

Univerzita Pardubice

Sídlo: Univerzita Pardubice, Studentská 95, 53210 Pardubice

IČ: 00216275

Akademická poradna Univerzity Pardubice APUPA – Referát služeb hendikepovaným (RSH)

zastoupená: rektorem prof. Ing. Miroslavem Ludwigem, CSc.

Fakulta

zastoupená děkanem

II. Účel Dohody

DOHODA je uzavřena pro účely financování zvýšených nákladů určených na podporu studia studenta se specifickými vzdělávacími potřebami dle Pravidel pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám - Financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami.

III. Předmět Dohody

1. Předmětem Dohody jsou odborné služby psychosociální, speciálně pedagogické a technické podpory a pomoci, za přispění kterých je umožněno studentovi se specifickými vzdělávacími potřebami po stránce formální i obsahové korektním způsobem absolvovat zvolený studijní obor na Univerzitě Pardubice a dosáhnout potřebného studijního cíle.

2. Univerzita Pardubice zajišťuje prostřednictvím Referátu služeb hendikepovaným (RSH) odborné služby v rozsahu

- a) obecných podmínek studia studentů se specifickými vzdělávacími potřebami
- b) metodických standardů pro naplňování podmínek pro zabezpečení studia u jednotlivých typů postižení studentů se specifickými vzdělávacími potřebami.

IV. Povinnosti Univerzity Pardubice

1. Univerzita zajišťuje technické a technologické zázemí studia a jeho přístupnost studentům se specifickými vzdělávacími potřebami, a to v míře přiměřené technickým a finančním možnostem univerzity dle Směrnice č. 3/2013 *Podpora uchazečům a studentům se specifickými vzdělávacími potřebami na Univerzitě Pardubice*.
2. Univerzita zajišťuje psychologické, sociální, speciálně pedagogické a karierní poradenství pro studenty se specifickými vzdělávacími potřebami.

V. Povinnosti studenta

Student, na něhož jsou nárokovány finanční prostředky, je povinen doložit údaje o postižení a jeho typu.

Univerzita Pardubice vede evidenci studenta se specifickými vzdělávacími potřebami na základě jeho informovaného souhlasu. Student s Informovaným souhlasem (Příloha č. 1) bere na vědomí zpracovávání osobních údajů za účelem uvedeným v článku II. této Dohody (viz *Směrnice č. 6/2007 Opatření na ochranu osobních údajů na Univerzitě Pardubice*) a dokládá údaje o svém zdravotním stavu.

VI. Typologie postižení:

Klasifikace postižení je založena na funkčním principu, tzn., že vychází z praktického dopadu na pracovní a komunikační postupy, které je nutné volit během studia na Univerzitě Pardubice.

A. Student se zrakovým postižením

A1. lehce zrakově postižený / uživatel zraku

A2. těžce zrakově postižený / uživatel hmatu/hlasu

B. Student se sluchovým postižením

B1. nedoslýchavý / uživatel verbálního jazyka

B2. neslyšící / uživatel znakového jazyka

C. Student s pohybovým postižením

C1. s postižením dolních končetin (paraplegie)

C2. s postižením horních končetin (jemné motoriky)

D. Student se specifickou poruchou učení

E. Student s poruchou autistického spektra

F. Student s jinou psychickou poruchou (včetně neautistických neurovývojových poruch) nebo s chronickým somatickým onemocněním

VII. Servisní opatření dle typologie postižení:

Odborné služby dle typologie postižení jsou sjednány na základě evidovaného dokladu o diagnostice, viz příloha č. 2 Dohody o poskytování služeb.

VIII. Platnost

Tato Dohoda nabývá platnosti a účinnosti dnem jejího podpisu smluvními stranami.

Tato Dohoda se uzavírá na dobu určitou po dobu studia studenta se specifickými vzdělávacími potřebami.

Tuto Dohodu lze ukončit vzájemnou dohodou nebo jednostrannou písemnou výpovědí studenta se specifickými vzdělávacími potřebami doručenou ostatním účastníkům.

Tato smlouva je vyhotovena ve třech exemplářích, z nichž jeden obdrží student se specifickými vzdělávacími potřebami a dva exempláře obdrží Univerzita Pardubice.

IX. Další ujednání

Akademická poradna Univerzity Pardubice APUPA – Referát služeb hendikepovaným poskytuje odborné služby na základě svých kapacitních a provozních možností. Zároveň si vyhrazuje právo je omezit nebo odepřít v případě, že student aktivně nespolupracuje nebo dokonce brání v jejich realizaci.

Dojde-li u studenta ke změnám mající zásadní dopad na studium a poskytování odborných služeb (např. změna zdravotního stavu, přerušení či ukončení studia), je student povinen o této skutečnosti neprodleně informovat pověřeného pracovníka.

Nedílnou součástí této Dohody o poskytování služeb jsou:

Příloha č.1: Informovaný souhlas studenta Univerzity Pardubice

Příloha č.2: Diagnostika a odborný posudek studenta se specifickými vzdělávacími potřebami (SVP) Univerzity Pardubice

V Pardubicích dne:

.....

student

.....

prof. Ing. Miroslav Ludwig., CSc.

.....

děkan/děkanka fakulty

Na vědomí:

proděkan pro studium/vedoucí katedry

Příloha č. 1

**Dohody o poskytování služeb studentům se specifickými vzdělávacími potřebami Univerzity Pardubice
pro účely financování zvýšených nákladů spojených se studiem**

Informovaný souhlas studenta Univerzity Pardubice

Jméno, příjmení studenta:

Datum narození:

Fakulta/obor:

1. Souhlasím se zanesením údajů:

o mém zdravotním stavu dle Typologie postižení (viz odstavec VI. Dohody o poskytování služeb studentům se specifickými vzdělávacími potřebami Univerzity Pardubice) do databáze seznamu studentů Referátu služeb hendikepovaným.

Údaje o zdravotním stavu dokládám:

- dokladem o zdravotním postižení ve smyslu § 67 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, nebo
- dokladem o invaliditě libovolného stupně ve smyslu § 39 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, nebo
- průkazem mimořádných výhod libovolného stupně ve smyslu § 34 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, nebo
- dokladem o specifické poruše učení zjištěné na základě obecně dohodnutých výsledků v obecně dohodnutých psychometrických testech, nebo
- lékařskou zprávou o výsledcích odborného lékařského vyšetření v případě osob s psychickou poruchou nebo s chronickým somatickým onemocněním, pokud se nemohou prokázat výše uvedenými doklady

S uvedenou databází je nakládáno v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Univerzita Pardubice využije těchto údajů za účelem nárokování příspěvku na podporu financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami u MŠMT ČR a záležitostí s ním spojených.

2. Souhlasím s předáním informací:

o mých specifických vzdělávacích potřebách (SVP) souvisejících se studiem vedoucímu katedry a vyučujícím předmětů, kde budu uplatňovat SVP dle Diagnostiky - příloha č. 2 DOHODY o poskytování služeb.

V Pardubicích dne:

.....
podpis studenta

Příloha č. 2

Dohody o poskytování služeb studentům se specifickými vzdělávacími potřebami Univerzity Pardubice pro účely financování zvýšených nákladů spojených se studiem

Diagnostika a odborný posudek studenta se specifickými vzdělávacími potřebami (SVP) Univerzity Pardubice v oblasti

Jméno a příjmení:

Fakulta:

Studijní obor:

Ročník:

Kód oboru:

Diagnostika:

1. Specifikace standardizovaných servisních opatření/vzdělávacích potřeb (dle metodiky MŠMT ČR):

.....

2. Konkrétní odborná psychosociální, speciálně pedagogická a technická podpora, pomoc a doporučení pro studium poskytovaná Univerzitou Pardubice:

.....

3. Zapůjčené kompenzační pomůcky:

Student má / nemá ke dni podpisu Dohody o poskytování služeb zapůjčené pomůcky.

Výše uvedená podpora je poskytována dle možností, které jsou dány

- studijním předmětem,
- možnostmi vyučujícího,

a bude poskytována po předcházející vzájemné informovanosti a dohodě mezi studentem a vyučujícími daných předmětů.

V Pardubicích dne

PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D.
Pracoviště: Akademická poradna Univerzity Pardubice APUPA,
Referát služeb hendikepovaným (RSH)

S diagnostikou a odborným posudkem byl student seznámen dne:

Podpis studenta: